

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Bakalářská práce

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra tělesné výchovy a sportu

Škola v přírodě v mateřské škole

Bakalářská práce

Autor: Aneta Netíková
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy
Vedoucí práce: Mgr. Dita Culková, Ph.D.
Oponent práce: Mgr. Lucie Francová, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Aneta Netíková
Studium:	P18P0823
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Učitelství pro mateřské školy
Název bakalářské práce:	Škola v přírodě v mateřské škole
Název bakalářské práce AJ:	Countryside week in kindergarten

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cíl: Cílem bakalářské práce je prostřednictvím dotazníkového šetření zjistit, zda-li mateřské školy v Pardubickém kraji realizují pobytové školy v přírodě, případně za jakých podmínek a okolností, v jakém rozsahu a s jakým cílem. Metody: kvantitativní dotazníkové šetření, analýza dokumentů.
Klíčová slova: předškolní vzdělávání, předškolní zařízení, dítě předškolního věku, výchova a vzdělávání v přírodě, pobyt v přírodě

Bartůněk, D. (2001). *Hry v přírodě s malými dětmi: hry a cvičení v přírodě pro děti ve věku 4-8 let*. Praha: Portál.

Doležalová, E. (2004). *Hry v přírodě a s přírodou*. Praha: Mladá fronta.

Doubková, A., Svobodová, D., {\& Tomek, K. (2013). *Plánujeme školu v přírodě aneb výjezdy se školou*. Stařeč: Infra.

Jančaříková, K. {\& Kapuciánová, M. (2013). *Činnosti venku a v přírodě v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe.

Leblová, E. (2016). *Environmentální výchova v mateřské škole*. Praha: Portál.

Zapletal, M. (2003). *Vycházky a výlety s dětmi*. Praha: Portál.

Garantující pracoviště:	Katedra tělesné výchovy a sportu, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	Mgr. Dita Culková, Ph.D.
Oponent:	Mgr. Lucie Francová, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	5.1.2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucí bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové, dne ...

.....

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum:.....

Podpis studenta:.....

Anotace

NETÍKOVÁ, Aneta. *Škola v přírodě v mateřské škole*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2021. 65 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá tématem škol v přírodě v mateřských školách. V teoretické části je nastíněno předškolní vzdělávání a údaje o vývoji předškolního dítěte. Dále v této kapitole práce pojednává o výchově a vzdělávání v přírodě, o škole v přírodě jako pobytové akci konající se mimo školu, její historii a významu. Je zde uvedeno, jak by mohl vypadat program na škole v přírodě pro předškolní děti s využitím především aktivit zasazených do přírodního prostředí v souvislosti s Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání. Na závěr je zmíněna legislativa týkající se škol v přírodě v mateřských školách a informace z ní vyplývající. V praktické části jsou uvedeny výsledky z dotazníkového šetření, které proběhlo na podzim roku 2020 a které se týká konání škol v přírodě v mateřských školách Pardubického kraje.

Klíčová slova: předškolní vzdělávání, předškolní zařízení, dítě předškolního věku, výchova a vzdělávání v přírodě, pobyt v přírodě

Annotation

NETÍKOVÁ, Aneta. *Countryside week in kindergarten*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2021. 65 pp. Bachelor Thesis.

The Bachelor thesis deals with the topic of countryside weeks in kindergartens. In the theoretical part, the preschool education and data about the development of a preschool child will be outlined. Furthermore in this chapter will be discussed the upbringing and education in nature, the countryside week as a residential event taking place outside the school, its history, and its purpose. A model schedule of the countryside week with the focus on utilizing activities in nature related to the Framework Education Programme for Preschool Education will be introduced. Finally, the legislation concerning the countryside weeks in kindergartens and the information resulting from will be mentioned. In the practical part, the results from the survey, which took place in autumn 2020 and which is concerning the holding of schools in the countryside in kindergartens in the Pardubice region, will be given.

Keywords: preschool education, preschool facilities, preschool child, upbringing and education in nature, stay in nature

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat Mgr. Ditě Culkové, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady při tvorbě této práce. Dále bych ráda poděkovala za podporu své rodině.

Obsah

ÚVOD	11
1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA.....	13
1.1 Předškolní vzdělávání a mateřská škola.....	13
1.2 Vývoj v předškolním věku	14
1.2.1 Tělesný a motorický vývoj dítěte.....	14
1.2.2 Sociální vývoj dítěte	15
1.3 Výchova a vzdělávání v přírodě.....	15
1.4 Škola v přírodě	18
1.5 Historie škol v přírodě.....	18
1.6 Význam škol v přírodě	19
1.6.1 Důležitost pobytu a pohybu na čerstvém vzduchu v přírodě.....	20
1.7 Zajišťování programu školy v přírodě pro předškolní děti	21
1.7.1 Režim dne	23
1.7.2 Aktivity v přírodě.....	23
1.8 Činnosti na škole v přírodě v rámci RVP PV	24
1.9 Legislativa	28
1.10 Podmínky a povinnosti.....	29
2 CÍL PRÁCE, ÚKOLY A VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	32
2.1 Cíl práce	32
2.2 Úkoly výzkumu	32
2.3 Výzkumné otázky.....	32
3 METODIKA PRÁCE	33
3.1 Popis výzkumného souboru	33
3.2 Metoda získávání dat.....	34
3.3 Metody zpracování dat	35
4 VÝSLEDKY	36
4.1 Realizace škol v přírodě v mateřských školách Pardubického kraje	36
4.2 Mateřské školy, které realizují školy v přírodě.....	36
4.2.1 Kdy jezdí mateřské školy na školy v přírodě?	38
4.2.2 Význam školy v přírodě.....	40
4.2.3 Podmínky a okolnosti k realizaci školy v přírodě.....	41

4.2.4	Školy v přírodě ve školním roce 2019/2020	47
4.3	Mateřské školy, které nerealizují školy v přírodě	49
4.3.1	Důvody nerealizování škol v přírodě	52
4.3.2	Realizace v budoucích letech	52
5	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ	54
6	DISKUZE	56
7	ZÁVĚR	58
8	SEZNAMY	60
8.1	Seznam tabulek	60
8.2	Seznam grafů	60
9	LITERATURA	61
10	PŘÍLOHY	65

ÚVOD

Ke své závěrečné práci jsem si vybrala téma škol v přírodě v mateřských školách. Toto téma je mi velice blízké, protože jsem se sama každoročně již od mateřské školy účastnila škol v přírodě a nyní v dospělosti je absolvuji jako instruktor s jednou ze zážitkových agentur. Díky práci instruktora jsem mohla sledovat, kolik základních škol má o školy v přírodě pro děti zájem a dělalo mi radost, když jsem viděla, jak si děti týden v přírodě užívají. Proto jsem se rozhodla, že tuto mou bakalářskou práci zaměřím na toto téma v rámci mateřských škol a v praktické části provedu výzkum, který bude především zjišťovat, jestli v dnešní době (k roku 2020) realizují mateřské školy tzv. školy v přírodě, jakožto výjezdy s dětmi mimo mateřskou školu, za jakých podmínek a okolností je realizují, v jakém rozsahu a s jakým cílem.

Dle mého názoru jsou školy v přírodě přínosné hlavně z důvodu, že s dětmi můžeme celé dny trávit čas venku v přírodě, čímž podporujeme jejich zdraví. Na internetu mě velice zaujal program s názvem Jděte ven, který vznikl po rukama vzdělávacího centra Tereza pod vedením ředitele Petra Daniše. Na jejich webových stránkách je uvedeno spousta důvodů, proč je dobré s dětmi trávit čas venku a se kterými zcela souhlasím. Nejenže pobyt a pohyb ve venkovním prostředí podporuje zdraví a pomáhá budovat imunitu, brání před vznikem nadváhy, krátkozrakosti, zvyšují fyzickou aktivitu, pomáhají se zbavit stresu, úzkosti, ale příroda pomáhá také obnovovat pozornost a posilovat schopnost soustředění se. Příroda vlastně pomáhá k všestrannému rozvoji dítěte, můžeme v ní rozvíjet hrubou a jemnou motoriku, kreativitu a podporujeme využívání vlastní fantazie (TEREZA). Dle mého názoru však školy v přírodě nepřinášejí pouze přínos pobytu venku a s ním souvisejícím každodenním pohybem. Z vlastní zkušenosti vím, že jsou tyto akce velmi přínosné v tom, že děti zažijí spousty zajímavých zážitků v rámci her a výletů, které můžeme na školách v přírodě organizovat, učí se socializovat v cizím prostředí, rozvíjí se v samostatnosti, prohlubují se vztahy mezi vrstevníky i učiteli a učitelé lépe poznají osobnost dětí.

V teoretické části této práce jsou nastíněny informace o předškolním vzdělávání a předškolním období, a to o tělesném, motorickém a sociálním vývoji. Poté je již zaměřena na zajímavosti o výchově a vzdělávání v přírodě od jejích počátků, dále je zde osvětlen pojem škola v přírodě v rámci legislativy a pedagogického slovníku a její historie. Nejsou opomenuty kapitoly o významu školy v přírodě pro děti, o programu a aktivitách zasažených do přírodního prostředí, o naplňování výchovných a vzdělávacích cílů a

kompetencí v rámci Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Na závěr jsou uvedeny legislativní dokumenty, dle kterých bychom se měli řídit, když zajišťujeme a realizujeme školy v přírodě, a několik informací z nich vyplývajících.

V praktické části práce jsou uvedeny výsledky z již zmíněného dotazníkového šetření, které proběhlo v období října a listopadu roku 2020 a bylo určeno mateřským školám Pardubického kraje. Je zde také uvedena diskuze nad získanými výsledky a konfrontace s dalšími výzkumy či články zabývajícími se tímto tématem.

1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

1.1 Předškolní vzdělávání a mateřská škola

Jelikož se tato bakalářská práce zabývá tématem škol v přírodě v mateřských školách, objasníme si nejdříve základní pojmy, a to pojem „mateřská škola“ a „předškolní vzdělávání“. Dnes spojujeme mateřskou školu s pojmem předškolní vzdělávání (někdy také předškolní vzdělávání a výchova, předškolní či preprimární edukace). Pojem „předškolní“ je spojen s vymezením věku dětí, kterým je vzdělávání poskytováno. Ve vymezení tohoto pojmu se autoři liší. Syslová (2017) uvádí, že lze tento pojem dle psychologů řadit k dětem tříletým až šestiletým, ale uvádí také myšlenku Majerčíkové, která říká, že by měl být pojem „předškolní“ spojován s obdobím od narození po vstup na základní školu. Předškolní vzdělávání je určeno potom těmto dětem. Píše však, že Průcha a kol. považují za předškolní vzdělávání pouze to vzdělávání, které probíhá v mateřských školách, nikoliv v jiných zařízeních, např. v jeslích. Dle školského zákona jde o vzdělávání dětí od 2 do zpravidla 6 let. Vzdělávání můžeme popsat jako proces, kdy si lidé osvojují informace, znalosti, dovednosti, ale také postoje a dobré návyky ke správnému chování. Lze s tímto pojmem pojit také pojem „výchova“ a brát tyto dva pojmy jako celek – edukaci (Syslová 2017, Zákon č. 561/2004 Sb.).

Předškolní vzdělávání u nás v České republice doplňuje rodinnou výchovu, snaží se, aby byly vyrovnávány nerovnoměrnosti vývoje dětí. Zaměřuje se na rozvoj osobnosti dětí předškolního věku, osvojení si hodnot, pomáhá vytvářet vztahy, osvojovat si pravidla správného chování. Přípravuje děti na vstup na základní školu. V předškolním vzdělávání se dostává péče také dětem se speciálními vzdělávacími potřebami. Od školního roku 2017/2018 je předškolní vzdělávání rok před nástupem na primární vzdělávání povinné. Tedy pro děti, které dovrší do začátku nového školního roku pěti let. To však neplatí pro děti s hlubokým mentálním postižením (Zákon č. 561/2004 Sb.).

Školský zákon stanoví, že mateřská škola je jedním z druhů škol. Probíhá v ní dle zákona předškolní vzdělávání. Učitelé v ní pečují o děti předškolního věku než nastoupí na základní školu. Jedná se zpravidla o děti od (dvou) tří let. Děti v ní plní povinný předškolní rok před nástupem na primární vzdělávání. V České republice je nabízeno mnoho druhů mateřských škol. O děti se v mateřských školách starají učitelé, kteří k této profesi mají odpovídající vzdělání (Zákon č. 561/2004 Sb.).

1.2 Vývoj v předškolním věku

V této kapitole se budeme zabývat vývojem dítěte předškolního věku, a to především fyzickým a sociálním, protože je důležité tyto oblasti brát v potaz, pokud se chystáme organizovat školu přírodě. Vágnerová (2000) udává, že období předškolního věku trvá od tří do přibližně šesti let. Konec období není určen pouze věkem, ale také obdobím nástupu na základní školu (tedy věk se může u jednotlivých osob lišit). Langmeier a Krejčířová (1998) udávají tuto druhou variantu od narození do nástupu do školy.

1.2.1 Tělesný a motorický vývoj dítěte

Školy v přírodě mají velice kladný význam v oblasti zdraví a fyzickém rozvoji dětí. Pobyt na čerstvém vzduchu podporuje např. zdravé dýchání, každodenní pohybové činnosti napomáhají předcházet obezitě, zkráceným a oslabeným svalům, zvyšují fyzickou a podporují psychickou zdatnost, děti se učí novým pohybovým dovednostem.

Tělo dítěte se vyvíjí poměrně rychle. Již v šestém roce života má již okolo 20 – 25 kg. Ke změně tělesného vývoje dochází již po 3. roce života, kdy nastává zrychlení růstu a první strukturální změna postavy (přibližně kolem 5. – 7. roku). Tato změna spočívá v tom, že se děti vytahují (prodlužují se horní i dolní končetiny) a již nejsou tak baculatí jako v batolecím období, postava se zvyrazní pasem, již nemají vystouplé břicho a dokážou ho zatáhnout. Kostí jsou v tomto období stále měkké, nejsou dokončena kloubní spojení. Vyvíjí se rychleji větší svalstvo, proto můžeme lépe rozvíjet hrubou motoriku. Protože ještě nejsou zcela zpevněny kosti a není dokončen vývoj kloubů, nemůžeme s dětmi provádět úplně jakékoliv pohybové aktivity. Neměli bychom dětské tělo zatěžovat pouze jednostranně, nechat děti nosit těžká břemena, setrávat v jedné poloze dlouhou dobu, nechat je dělat rozštěpy a jiné podobné cviky, kdy dochází ke zvětšení kloubního rozsahu nad fyziologickou mez, a zařazovat přímé vzpory a visy. Je také důležité ochraňovat krční páteř. Tříleté děti už umí chodit, běhat a jinak se pohybovat po rovných i nerovných površích, zvládnou samy vyjít i sejít schody bez držení. V předškolním věku se děti zlepšují v pohybové koordinaci, obratnosti, hbitosti a rychlosti. Zaměřujeme se také na rovnováhu a rytmičnost. Čtyřleté děti jsou již velmi hbití, nebojí se sbíhat schody, skáčou, dokonce zvládnou vylézt na žebřík. V tomto období se dále začínají zpevňovat kosti v zápěstí, které je důležité pro jemnou motoriku. Od čtyř let dítě umí hodit míč tak jako dospělý člověk. Rozvíjí se také zručnost, která napomáhá samostatnosti, např. se dítě učí zavazovat tkaničky, zvládne se samo nebo s malou dopomocí obléknout. Zručnost trénuje také při hygieně, kdy si zvládne samo umýt ruce, případně se může zkusit samo

vysprchovat (pod dohledem). Jemné pohyby se zpřesňují, před nástupem na základní školu zjišťujeme laterální. V předškolním věku je v rozvoji jemné motoriky velice důležitá kresba (Paulík 2005, Langmeier a Krejčířová 1998, Dvořáková 2009).

1.2.2 Sociální vývoj dítěte

Odstavec o tomto je tu zmíněn především proto, protože děti předškolního věku se většinou poprvé setkávají v rámci nástupu do mateřské školy s cizími lidmi, učí se novým sociálním rolím, nalézají si přátele. Na školách v přírodě chceme, aby se děti dokázaly na nějakou dobu odloučit od rodičů či jiných blízkých osob a zvládly tak pobyt v cizím prostředí (a to také přes noc) mezi známými, ale také neznámými lidmi bez zbytečného strachu a pláče.

Od narození je pro dítě nejdůležitější rodina nebo jiné blízké osoby, se kterými žije. Přibližně v jednom roce života bývá dítě často závislé na matce, je mu bez ní smutno. U dětí nastává tzv. separační úzkost, která trvá až do druhého roka života. Paulík (2005) uvádí, že by tříleté děti již měly zvládnout být po kratší dobu bez rodičů. Nejlépe tomu je, když jsou ve společnosti dalších dětí a nic jim nechybí. V předškolním období se děti stále s rodiči identifikují, což jim dává pocit jistoty a bezpečí, ale postupně se vázanost na dospělé osoby a rodinu uvolňuje a dítě je schopné navazovat kontakty i s cizími lidmi. Rodiče jsou pro dítě však stále velice důležití, proto bychom se měli zaměřit na to, abychom jim dali jistotu, že se pro ně vrátí. Co se týče vztahu mezi vrstevníky, v batolecím věku ještě nastávají drobné spory (např. o hračky), děti se většinou pouze pozorují, ještě si spolu tolik nehrají. To se však postupem času lepší a vztahy mezi dětmi se prohlubují. V předškolním období se také začíná u některých jedinců objevovat poroučení druhým dětem a soupeřivost. Často děti vyhledávají přátelství u stejného pohlaví. V této době se vyvíjí také sociální kontroly. Začínáme děti učit věnovat se povinnostem, sledujeme, čemu dávají přednost, zdali zvládnou odolat pokušení. Sociální kontrola se velice odvíjí od hranic, které dítěti nastolí dospělý. Sebekontrola se rozvíjí kolem 3. roku života. Začíná se vyvíjet také svědomí (Paulík 2005, Langmeier a Krejčířová 1998, Vágnerová 2000).

1.3 Výchova a vzdělávání v přírodě

Člověk má k přírodě hluboký vztah, jelikož se z ní a v ní sám vyvíjel. Je tedy spojen s přírodou dodnes. V dávných dobách využívali lidé přírodu především ke své obživě. V následujících statích bude uvedeno několik informací o rozvoji výchovy v přírodě.

Informací je mnoho, proto jsou zmíněny hlavně ty, které jsem vyhledala a považuji je za nejzajímavější.

Na seminářích předškolní pedagogiky jsme se dozvídali, že se o vzdělávání a výchově v přírodě mluvilo již za Jana Ámose Komenského. Za jeho života se začaly vyvíjet nové metody, které měnily vztah člověka k přírodě. Bral za důležité, aby se člověk k přírodě přiblížil. V jeho době se také hojně rozvíjely přírodní vědy. Věřil, že díky rozumu a smyslům můžeme dojít k poznání přírody. Byl také toho názoru, že příroda má nějaký řád, a tak se tím chtěl řídit i ve vyučování. Při výchově vycházel z vědy, která zobrazovala přehledný systém vědění, který se zabýval vztahy v přírodě a společnosti (Kasper a Kasperová 2008, Opravilová a Gebhartová 2003). S výchovou v přírodě si nejvíce spojují Jeana Jacquesa Rousseaua. Rousseau byl zastáncem přirozené, svobodné výchovy dětí s ohledem na jejich individualitu, bez zbytečných trestů. Ve svých myšlenkách se navracel k přírodě. Důležitá je láska a osobní zkušenost, která napomáhá nejlepšímu vzdělávání se. Při výchově odmítal kterékoliv učebnice a knihy, říkal, že nejlepším učitelem je dítěti sama příroda (Jůva a Jůva 2007).

Hanuš a Jirásek (1996) uvádí, že první pokusy o výchovu v přírodě se začaly objevovat již v renesanci. Vittorino Ramboldini de Feltre si všímal nezdravého života ve městě. Chtěl, aby si lidé znovu našli cestu k přírodě. Byl prvním, kdo vyslovil myšlenku škol v přírodě (jako institucí) a také tuto myšlenku uskutečnil. Vybuďoval školu u jezera, kde učil a vychovával své žáky. Tuto školu nazval školou hrou, školou veselí a radosti. Vychovával ve skromnosti, zaměřoval se na tělesný rozvoj dítěte a vedl jej k přírodě. Kladl důraz na výchovu příkladem, na mravní a estetickou výchovu bez tělesných trestů. Jedním z dalších významných mužů byl Johann Bernhard Basedow, filantropista, který navazoval na myšlenky Rousseaua, že přirozeného vývoje člověka lze docílit pouze ve styku s přírodou. Otevřel výchovný ústav Filantropinum, kde vyučoval podle myšlenek Rousseaua, Locka a Komenského. V rámci tohoto ústavu začal vést první tábory mládeže ve volné přírodě. Na něj navázal jeho žák Christian Gotthilf Salzmann, který založil nedaleko Walterhausenu tzv. školu v lesích (výchovný ústav). Později založil již klasickou školu v lesích.

Velký důraz na návrat k přírodě se kladl za romantismu. Máme z něj několik zdrojů o pobytu v přírodě. Za zmínku ohledně škol v přírodě stojí rozvoj turistiky (50. a 60. léta 19. stol.), na jejíž vznik a rozvoj má vliv německé hnutí Vandervogel – organizace

mladých lidí, kteří unikají do přírody ze společnosti a ohlíží se po zdrojích pravého bytí. V tomto období se dále klade důraz na přirozenou výchovu, na přírodní vědy, duševní život člověka, tělesný vývoj. K těmto zdrojům za romantismu se řadí nové směry jako je waldorfská škola, Jenský plán, Freinetova a Montessori pedagogika a další (Hanuš a Jirásek 1996). V tomto období se také v Anglii začíná vyvíjet roku 1907 skauting. Skauting je zde uveden proto, protože dodnes fungují skautské oddíly, které mají za cíl vést a vychovávat své členy ke spolupráci, seberozvoji, pobytu v přírodě. Jeho prvky lze využívat na školách v přírodě i s nejmladšími dětmi. Jedna ze skautek v publikaci Skauting zmiňuje, že při hovorech o skautingu nesmí opomíjet přírodu, protože při skautingu se člověk velice s přírodou sbližuje, poznává rostliny, přírodní jevy. Vzpomíná na slova své vedoucí, která říkala, že příroda je plná zázračných věcí (Joubert et. al. 1995).

U nás začala být zdůrazňována výchova v přírodě po založení Sokola r. 1862 dr. Miroslavem Tyršem. K přírodě se zpočátku obraceli hlavně proto, protože měli nedostatek financí. V rámci Sokola vznikl turistický odbor, ve kterém se organizovaly různé výlety. I u nás se rozvíjel skauting díky Antonínu Benjaminu Svojsíkovi. Toto však nebyl jediný směr, který se zabýval výchovou v přírodě. Byl to také woodcraft Ernesta Thompsona Setona, kterému dal Miloš Seifert český název Lesní moudrost. V tomto směru využíval také prvky skautingu. Výchova a vzdělávání v přírodě začala být poskytována nejen školami, ale také dalšími různými organizacemi volného času a sportovních oddílů (Hanuš a Jirásek 1996). Přichystalová (2016) ve své práci zmiňuje také osobnost jménem Cecil Reddie, který přišel s myšlenkou umísťovat nové školy na vesnice. První takovou školu založil roku 1889 v Anglii. První škola, která byla nazvaná lesní školou, byla zařízena v Německu roku 1904 pro tělesně i psychicky slabé děti. U nás takovou první školou v přírodě byla Olomoucká škola v přírodě při Domštátě, založená r. 1923. První lesní mateřská škola jako taková byla založena r. 1954 v Dánsku Ellou Flatau. Také u nás se začaly rozvíjet lesní mateřské školy. Zakladatelkou byla paní Emilie Strejčková. Roku 2010 byla otevřena první venkovní třída mateřské školy (Asociace lesních MŠ 2021).

1.4 Škola v přírodě

Pojem „škola v přírodě“ bychom mohli definovat jako akci, kterou pořádají převážně mateřské a základní školy a která probíhá mimo školu v některém z rekreačních středisek. Učitelé jezdí s dětmi či žáky na vícedenní pobyt, jejímž jedním z hlavních cílů je strávení času v přírodě a zažití zajímavých zážitků.

Škole v přírodě je také podobný termín zotavovací akce. Dle zákona č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví považujeme za školu v přírodě zotavovací pobyt, na kterém nedochází k přerušování vzdělávání dětí mateřské nebo základní školy a který organizuje daná škola. Pojmem zotavovací akce se rozumí organizovaný pobyt pro 30 a více dětí ve věku do 15 let na dobu delší než pět dní. Zotavovací akce mají za cíl posílit zdraví a fyzickou zdatnost dětí a rozvíjet je v různých dovednostech. Školu v přírodě lze organizovat samozřejmě také na dobu kratší než 5 dní a v menším počtu dětí. Počet dětí a doba konání akce nejsou stanoveny (Zákon č. 258/2000 Sb.). Dle vyhlášky č. 108/2005 Sb. je škola v přírodě typem školského výchovného a ubytovacího zařízení, zajišťuje zotavovací pobyt ve zdravotně příznivém prostředí. Je určena dětem mateřských škol a žákům, kteří plní povinnou školní docházku, aniž by se přerušilo vzdělávání (Vyhláška č. 108/2005 Sb., Rozalio 2018). Průcha a kolektiv ve své publikaci také uvádějí, že škola v přírodě je školské zařízení, které umožňuje pobyt ve zdravotně příznivém prostředí, aniž by se přerušilo školní vzdělávání. Je to část ve školním roce v délce několika týdnů, kterou daná škola tráví v tomto zařízení (Průcha et. al. 2013).

Dle vyhlášky č. 14/2005 Sb. o předškolním vzdělávání mohou mateřské školy s dětmi vyjíždět na zotavovací pobyty a organizovat další výlety a akce, pokud se na nich nepřerušuje výchova a vzdělávání.

1.5 Historie škol v přírodě

Školu v přírodě můžeme chápat v několika podobách dle toho, kolik času strávíme v přírodě. Můžeme se klasicky vzdělávat v budově školy a pouze program zpestřit aktivitami venku nebo může výuka probíhat pouze venku. Sem můžeme řadit ideu tzv. přírodních škol z počátku 20. století – tedy dnešních lesních škol, o kterých byl zmíněn odstavec již v kapitole o výchově a vzdělávání v přírodě, které jsou v dnešní době převážně školy mateřské.

V České republice se školy v přírodě jako výjezdové pobytové akce staly součástí škol již před více než půl stoletím, v druhé polovině 20. století. Škola v přírodě jako část

vzdělávacího systému byla výsledkem státní školské politiky po roce 1948. Původně se škol v přírodě účastnily pouze žáci základních škol, tato akce se organizovala pouze na těchto školách. Zpočátku před rokem 1989 se na školy v přírodě nejezdilo tak často jako dnes každý rok v každé třídě, ale pouze v některých ročnících. Hlavním cílem bylo posílit zdraví a fyzickou zdatnost dětí pohybem na čerstvém vzduchu, a tak byly na školy v přírodě posílány převážně děti z velkých průmyslových měst (Smetáčková a Viktorová 2011). Mezi prvními jezdily na školy v přírodě děti ze základních škol na Mostecku, Ostravsku a Sokolovsku. Protože se průmysl a technika dále rozvíjely a rozšiřovala se automobilová doprava, nastávaly hygienické a zdravotní problémy v dalších částech republiky. A tak se se zdravotním cílem začaly organizovat školy v přírodě např. i v pražských školách (Kuranda et. al 1984). Tyto pobyty trvaly až 4 týdny. Dopoledne patřily vyučování, odpoledne se poté trávilo venku, kde mívali pro děti připravený program vychovatelé. Také výuka se měla alespoň z části konat v přírodě. Na školy v přírodě mohli s dětmi jezdit také rodiče.

V dnešní době se musíme řídit několika vyhláškami a zákony při přípravě a realizaci školy v přírodě. Nyní jsou školy v přírodě o dost dní kratší než tomu bylo dříve. Trvají převážně týden. Vzrostla také finanční náročnost rodičům a rozšířily se také možnosti na ubytování. Školy nyní také hojně využívají agentur, které jim zajistí jakoukoliv z akcí jako je škola v přírodě, různé výlety, kurzy apod. (Smetáčková a Viktorová 2011)

1.6 Význam škol v přírodě

Velkým přínosem školy v přírodě je určitě, jak už název napovídá, pobyt v přírodě. Šircová (2007) uvádí, že citlivý vztah k přírodě musí být pro každého obohacením jeho života a dává tak základy pro ohleduplný přístup ke všemu, co má člověk okolo sebe. Vycházky do přírody, kterých mají děti na školách v přírodě mnoho, umožňují zkoumat svět, pozorovat, objevovat nové. Tím se v dítěti rozvíjí zvědavost, zájem a fantazie (Šircová 2007). Školy v přírodě jsou dle mého názoru pro všechny děti a žáky velkým přínosem do jejich života a vzdělávání. Nejen, že dítě bude moci trávit více času na čerstvém vzduchu, rozvíjet svůj vztah k přírodě, každodenně se pohybovat, poznávat nová místa a zažívat různá dobrodružství, ale může se učit samostatnosti při odloučení od blízkých osob, sbližovat se s ostatními dětmi a učiteli, seznamovat se s vhodnými návyky a chováním ve společnosti, učitelé mohou dětem zpestřit vzdělávání venku mimo školní třídu a poznat je takové, jaké jsou mimo školu. Myslím si, že pro děti v mateřských školách jsou tyto akce velice přínosné ať už pouze na pár dní. Smetáčková a Viktorová

(2011) ve svém článku uvedly, že v dnešní době učitelům, kteří zasazují tuto akci do školního života, záleží především na tom, aby se děti navzájem poznaly a upevnily své vztahy vůči sobě navzájem, dobře spolu vycházely. Z výpovědi jedné paní učitelky uvádějí, že aby se škola v přírodě povedla ve všech ohledech, musí být předem nastolena pravidla, dle kterých se budou všichni účastníci řídit. Dále se zmiňují o tom, že učitelky považují za hlavní význam upevnění zdraví, berou školu v přírodě jako takový ozdravný pobyt. Na základních školách lze školu v přírodě brát i jako akci, na které si děti odpočinou od všedních povinností, což v mateřských školách nemusíme zmiňovat. Lze tu však zmínit, že si děti odpočinou od každodenního stereotypu, od městského prostředí. V případě využití instruktorů z agentur k zajištění programu se děti mohou naučit komunikovat a vycházet s cizími lidmi než jsou rodiče nebo paní učitelky. Určitě souhlasím také s tím, co uvádí Kuranda a spol. (1984) ve své publikaci. Zmiňuje se o tom, že škola v přírodě pomáhá dětem odvézt pozornost od negativních postojů např. v rodinách, ve kterých vládne stres a konflikty mezi rodinnými příslušníky.

Kupcová (2009) na jedné ze svých škol v přírodě s předškolními dětmi chtěla dosáhnout těchto výstupů (mimo ty, které již byly uvedeny v předchozím odstavci): naučit děti pečovat o okolní prostředí, zvládat jednoduchou sebeobsahu, umět reagovat na pokyny, dodržovat pravidla her a činností, naučit děti nové pohybové dovednosti (Kupcová 2009). Tyto a další jiné cíle a výstupy, kterých chceme a dokážeme na školách v přírodě dosáhnout, by měly vycházet z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání.

1.6.1 Důležitost pobytu a pohybu na čerstvém vzduchu v přírodě

Velkou část svého života člověk stráví doma nebo nemá v oblasti svého bydliště dostatek možností, kam vyrazit do přírody na čerstvý vzduch. Lékaři a psychologové jsou toho názoru, že je venkovní prostředí pro dítě nesmírně důležité. Pobyt venku je velice přínosný pro posilování imunity, napomáhá zdravému vývoji. Nedostatek pobytu na vzduchu může mít za následek zvýšení hyperaktivity, impulzivity či nesoustředěnosti. Eva Labusová (2008) ve svém článku uvádí, že příroda působí na všechny naše smysly. Uvádí tam také myšlenky publicisty Richarda Louva, který říká, že by se děti měly naučit pobyt v ní vnímat jako základní životní potřebu stejně jako např. stravu či spánek, protože potom jim pomůže překonávat běžné obtíže a předcházet např. psychickým problémům. Louv ji považuje jako takový obnovující zdroj (Labusová 2008). Již v minulosti se uvádělo, že má mateřská škola vliv na učení dětí, jak podporovat jejich zdraví a

výkonnost, protože předškolní věk je nejdůležitější na vytvoření si těchto základních zdravotních návyků. Dnes je to uvedeno v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání v oblasti Dítě a jeho tělo (Fottová 1961, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy 2018). Fottová (1961) již ve své publikaci uvádí, že je dlouhý pobyt na čerstvém vzduchu důležitý pro vytvoření odolnosti proti nemocem. Již v oné době bylo zjištěno, že má čerstvé ovzduší velmi dobrý vliv na snížení nemocnosti (Fottová 1961).

Pohyb je v předškolním období nenahraditelný, je pro dítě přirozenou potřebou. Tělovýchovní lékaři se shodují v tom, že pokud v raném období nebudeme svaly, ale také oběhový a dýchací systém „zatěžovat“, můžeme do budoucna ztratit část kapacity pro fyzický výkon. Díky pohybu předcházíme obezitě, připravujeme orgány na zátěž v budoucnosti, zvyšujeme svalovou sílu a zlepšujeme se v koordinaci, snažíme se předejít vadnému držení těla, plochým nohám a dalším problémům spojeným s pohybovým aparátem, a hlavně posilujeme vztah k pohybu a upevňujeme si návyky, které jsou důležité pro naše zdraví po celý život. Pohyb je důležitý pro každé dítě, měli bychom se zaměřit především na to, zdali má dítě pohybu dostatek a co za pohyb vykonává vzhledem k jeho věku, možnostem a schopnostem. V předškolním období je pohyb důležitý především prostřednictvím her, dítě by si však mělo také začít osvojovat základní pohybové dovednosti a učit se reagovat na instrukce. Je již vhodné cvičit s různými pomůckami. PhDr. Tereza Nováková, PhD., odborná asistentka katedry fyzioterapie Univerzity Karlovy a fyzioterapeutka pro děti ve svém článku o pohybu udává, že je samozřejmě také velmi důležitý přirozený, spontánní pohyb, a to nejlépe ve venkovním prostředí, v přírodě. Dětem bychom měly být příkladem, tím je k pohybu přimějeme nejlépe (Nováková 2016).

1.7 Zajišťování programu školy v přírodě pro předškolní děti

Vzdělávání v mateřských školách v České republice probíhá podle Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání, dle kterého si konkrétní mateřské školy vytváří své vlastní školní vzdělávací programy a podle nich se řídí. Při objasnění pojmu škola v přírodě jsme zjistili, že škola v přírodě je akcí, při které nedochází k přerušení vzdělávání, a ačkoliv se v mateřské škole děti nevzdělávají stejným způsobem jako na jiných stupních škol, je důležité dbát na to, abychom pro děti připravovali takový program, který jim něco přinese, něco nového je naučí, bude je rozvíjet ve všech oblastech. V následující kapitole se zmíníme o některých činnostech, které můžeme

s dětmi na školách v přírodě realizovat v rámci Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání a kterými rozvíjíme kompetence či které jsou uvedeny v nabídce. V této části práce bych se ráda zmínila o konkrétních možnostech zajištění programu a aktivit.

Celé vzdělávání a tím i program na školách v přírodě by měl být u předškolních dětí složen z činností, které budou doprovázeny hrou, která má v tomto období nezastupitelnou roli. Je dobré dětem dávat prostor na volnou spontánní hru, kterou si vymyslí a povedou samy, ale také hru řízenou, kterou pro děti připraví učitelé či instruktoři z agentur a která bude mít didaktický záměr. Dítě díky hře získá spoustu nových zkušeností, může při ní aplikovat vlastní poznatky a nápady, zkouší si při ní různé role, učí se při ní řešit různé problémové situace (když se mu něco nedaří např. postavit z kostek či konflikty mezi kamarády), učí se dodržovat pravidla a dohody, které si ke hře stanovíme, hra pomáhá k vlastní seberealizaci, pomáhá dítěti pochopit, jak se chovají dané předměty, s kterými si hraje, napomáhá k přirozenému pohybu a rozvoji v jemné motorice, rozvíjí paměť, a ve spoustě dalších oblastech. Dítě by mělo mít možnost se ve hře dostatečně projevit, využít vlastní fantazie, hra by ho měla zaujmout tak, aby z ní mělo radost. Volíme hry, které se dají uskutečnit bez pomůcek nebo volíme lehce sehnatelné, ale zajímavé a pestré pomůcky, které jsou vhodné jak do vnitřních prostor při špatném počasí, tak do přírody, jako jsou míčky, kuželky, šátky, lana, provázky, zalaminované kartičky s obrázky a další. V přírodě můžeme při hrách a činnostech využít přírodnin (kamínků, jehličí, listů, šišek, hlíny, kůry stromu..), které najdeme společně s dětmi (Kofátková 2005, Bartůněk 2001). Celý program dne by měl být obohacen o přiměřené množství pohybových her. Venkovní prostředí nabízí spousty možností na různé pohybové aktivity.

Téma školy v přírodě

Z mého pohledu by měl být program na škole v přírodě pro předškolní děti zasažen do nějakého zajímavého uceleného tématu, který děti dokáže namotivovat k aktivitě. Je dobré vymyslet téma, o kterém víme, že by mohlo děti zajímat. Něco, o čem si děti často povídají, na co se rádi dívají např. v televizi či knížkách (dětské pořady, pohádky), co je baví. Činnosti by měly být provázané a zábavné. Je vhodné zvolit téma, které půjde dobře zasadit do prostředí, ve kterém se bude škola v přírodě konat a který (nebo jeho varianty) lze zrealizovat i za špatného počasí.

Je možné volit ze spousty témat jako např.: hrady a rytíři, svět pohádek, výlet do vesmíru, piráti a hledání ztraceného pokladu, cesta na Severní pól (do Afriky,..), zpátky do pravěku a ze spousty dalších, které děti mají rádi a které nás napadnou.

Způsob zajištění programu

Z vlastních zkušeností a po rozhovoru s učitelkami mateřských škol jsou známy především dva hlavní způsoby zajištění programu. Za prvé si program může mateřská škola zajistit sama nebo si na něj objednat služby zážitkových agentur. Také Smetáčková a Viktorová (2011) se zmiňují, že školy využívají agentur hojně nejen k zajištění škol v přírodě, ale také k zařizování dalších akcí. V praktické části této práce se zabýváme možnostmi, které mateřské školy v Pardubickém kraji volí při zajišťování programu pro děti.

1.7.1 Režim dne

Je důležité, abychom program pro děti sestavovali tak, aby zbylo dostatek času na stravování, osobní hygienu a spánek. Děti předškolního věku by měly mít možnost minimálně devíti hodin spánku. Osobní hygienu je u takto malých dětí nutné kontrolovat, aby ji neopomíjely. Tento režim dne a vymyšlení aktivit musíme uzpůsobovat věkovým a zdravotním specifikům dětí. Měli bychom si dávat pozor na fyzickou a psychickou zátěž při činnostech a jim uzpůsobovat dobu na odpočinek. (Vyhláška č. 106/2001 Sb.).

1.7.2 Aktivity v přírodě

Nejdůležitějšími jsou dle mého názoru na školách v přírodě aktivity zasažené do venkovního prostředí. Otevřený prostor nabízí možnosti pro neomezený pohyb. Patří mezi ně především různé procházky do přírody. Tedy nějaký kratší pobyt venku, který trvá do pěti hodin (= vycházka) a kterým můžeme doplnit a zpestřit každý den na škole v přírodě, či delší, celodenní, nejméně šestihodinový pobyt (= výlet) (Zapletal 2003). Zapletal (2003) je toho názoru, že pobyt v přírodě je pro každého velice důležitý. Říká, že člověk býval vždy součástí přírody, a proto se do ní rád vrací a měl by se vracet, protože má blahodárny účinek na jeho zdraví a můžeme v ní poznat spoustu nového. Jakkoliv dlouhé procházky považuje za důležité také kvůli pohybu. Je dobré, když mají vycházky a výlety nějaký cíl, na který se mohou děti těšit. Uvádí také, že by součástí výletů nebo kratších procházek měly být hry či jiné pohybové činnosti jako cvičení a jiné aktivity jako vyrábění, sbírání plodů a dalších, kdy jen je tomu možné (stavění domečků, pletení věnečků..), což považuji pro děti předškolního věku za velice důležité. Tyto hry je nutno

zařazovat hlavně na výletech, kdy část trávíme v dopravních prostředcích. Je dobré zajistit aktivity i na tento čas. Je dobré děti také vést k tomu, aby sledovaly okolní prostředí a věděly, jak přispět k jeho čistotě. Hlavním našim cílem je, aby měly děti z těchto pobytů v přírodě nezapomenutelné zážitky (Zapletal 2003).

Pokud s dětmi nejdeme na vycházku nebo neorganizujeme výlet, využíváme venkovní prostředí také pro další aktivity. Můžeme využít jakéhokoliv bezpečného prostředí, rozlehlých luk, lesů, mělkých potůčků, polí. Existuje spousta nápadů na aktivity, které lze využít s malými dětmi a které děti něco naučí. Louky jsou velice vhodné především pro svou velikost. Můžeme na nich hrát jakékoliv hry bez pomůcek nebo s drobnými pomůckami. Využíváme je především pro pohybové hry, které rozvíjí pohybovou koordinaci, orientaci, obratnost a fyzickou zdatnost. Tento prostor lze samozřejmě využít také k dalším činnostem. Např. na rozkvetlé louce můžeme s dětmi poznávat barvy formou hledání květin daných barev či poznávat barvy na částech rostlin a tyto části se učit popisovat, napodobovat různá zvířata, hrát pohybové pexeso (děti se rozdělí na dvě skupiny – jednu část pexesa si necháme v rukou, druhou rozmístíme po louce – z rukou vybereme kartičku a děti poté běží do prostoru louky a hledají shodný obrázek). K realizaci spousty her je také velice vhodné lesní prostředí, kdy jej využíváme v celé jeho kráse. Stromy nám poslouží např. k navázání lan. Využíváme celého lesa včetně lesních cestiček, potůčků, pasek. V tomto prostředí je velmi důležité stanovit hranice prostoru, kam děti smí a nesmí. Zajímavé místo pro realizaci různých aktivit jsou potůčky, rybníky a jejich okolí. Můžeme uskutečnit spoustu činností s vodou nebo ve vodě (např. hledat v mělké strouze různé kamínky, klacíky, rostlinky). U malých dětí využíváme především mělkých struh, které jsou pro děti bezpečné, přesto je nutné si stanovit bezpečnostní podmínky. Rybníky můžeme využít pro pozorování zvířat či rostlin v nich. Na vhodných místech můžeme hrát klasické pohybové hry jako na honěnou, na Mrazíka, míčové hry nebo zvolit hry netradiční, ale za stanovení pravidel, které budou všichni dodržovat (Doležalová a Kučerová 2004, Bartůněk 2001).

1.8 Činnosti na škole v přírodě v rámci RVP PV

Škola v přírodě by měla dětem přinášet význam ve všech oblastech uvedených v Rámcovém vzdělávacím programu, podle kterého se děti mají vzdělávat. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (dále jen RVP PV) je základní kurikulární dokument, který společně s Národním programem vzdělávání představuje státní úroveň a vymezuje závazný rámec vzdělávání předškolních dětí. Musí se podle něj řídit všechny

školy a školská zařízení, které jsou zařazené do sítě škol a školských zařízení. Vymezuje se zde hlavní principy, úkoly předškolního vzdělávání, specifika, metody a formy práce, cíle předškolního vzdělávání, dále vzdělávací obsah, vzdělávací oblasti, vzdělávací obsah ve školním vzdělávacím programu, podmínky předškolního vzdělávání. Zabývá se také vzděláváním dětí se specifickými vzdělávacími potřebami, dětí nadaných a dětí od dvou do tří let věku, autoevaluací školy a vyhodnocením vzdělávání, udává také zásady pro tvorbu školního vzdělávacího programu (dále ŠVP) a v čem by měl být ŠVP v souladu s RVP PV a také jaké jsou povinnosti učitele mateřských škol. Na školách v přírodě bychom se měli uvedenými úkoly a specifiky řídit a plnit je tak jako při vzdělávání ve třídě mateřské školy. Důležité je snažit se dosáhnout jednotlivých cílů uvedených v RVP PV a v tom, co jsme si stanovili ve vlastním školním vzdělávacím programu (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy 2018).

V rámcovém vzdělávacím programu jsou cíle stanoveny v podobě záměrů a výstupů (záměry – rámcové a dílčí cíle, výstupy – klíčové kompetence a dílčí výstupy).

Rámcové cíle

Mezi tyto cíle řadíme:

- „rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání,
- osvojení základů hodnot, na kterých je založena naše společnost,
- získání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí.“ (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy 2018, s. 9)

Tyto cíle jsou zcela přirozené a univerzální. Můžeme jich dosahovat jak při činnostech plánovaných, tak spontánních. A tak tomu má být i při realizaci škol v přírodě při plánování programu pro děti. Když budeme naplňovat tyto cíle, dosáhneme k rozvíjení klíčových kompetencí (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy 2018).

Klíčové kompetence

Klíčové kompetence určují, čeho bychom měli u dětí dosáhnout před koncem předškolního vzdělávání. Jedná se o předpokládané vědomosti, schopnosti, dovednosti, hodnoty a postoje, které jsou důležité pro rozvoj dítěte po všech jeho stránkách. V předškolním vzdělávání vytváříme základy kompetencí, které se dále rozvíjejí v dalších etapách vzdělávání a života.

V předškolním vzdělávání se snažíme rozvíjet tyto kompetence:

- „kompetence k učení,
- kompetence k řešení problémů,
- kompetence komunikativní,
- kompetence sociální a personální,
- kompetence činnostní a občanské.“ (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy 2018, s. 11)

Na škole v přírodě můžeme rozvíjet všechny z kompetencí. Je důležité, aby tomu napomohli učitelé, kteří pro děti vymýšlejí aktivity a dávají podněty, náměty a pomůcky k činnostem.

Kompetence k učení se dají na školách v přírodě velice dobře rozvíjet. V rámci této kompetence chceme dosáhnout toho, aby dítě pozorovalo, zkoumalo, zajímalo se o svět lidí a mělo o něm poznatky, také o přírodě a kultuře, ptalo se a odpovídalo, učilo se hodnotit, v čem pokročilo a odhadovat síly, učilo se spontánně, ale i vědomě a soustředěně. K rozvoji této kompetence můžeme na školách v přírodě napomoci různými aktivitami – poznávacími hrami a činnostmi, výlety a vycházkami na neznámá a zajímavá místa, které doprovodíme zábavnými a vzdělávacími úkoly, při kterých děti využijí své fantazie a budou rozvíjet prostorovou orientaci (např. cesta za pokladem), experimenty s přírodninami, vyrábění z přírodnin, pozorováním dění v okolí (především přírodním). Kompetence k řešení problémů rozvíjíme každou činností, kterou dítě vykonává a která ho zajímá. Na školách v přírodě se může jednat o jednoduché řešení problémů při hrách, kdy se dítě snaží přijít na vyřešení úkolu (např. jednoduché hlavolamy, šipkovaná, společenské hry), ale také řešení vlastních problémů v sebeobsluze (např. jak se obléknout, když venku prší), řešení nastalých společenských situací mezi kamarády a dalších. Komunikativní kompetence se dají rozvíjet také každými činnostmi, stačí, když dovolíme dítěti, aby vyjadřovalo své nápady na hry, činnosti, procházky, zkrátka nechat dítě, aby se naučilo říkat, co má na srdci a vést ho k tomu, že si může kdykoli o všem popovídat, vyjádřit své pocity. Měli bychom jej učit vyprávět krátký příběh či říkadlo, vést ho k rozhovorům při hrách a debatách o různých tématech, dávat mu možnost, aby se dokázalo domluvit, když něco potřebuje (na škole v přírodě např. když něco na pokoji rozbije – nebát se říci a popsat, co se stalo, nebo o něco poprosit). Sociální a personální kompetenci u dítěte rozvíjíme hlavně společenskými činnostmi (skupinovými, pracemi

ve dvojicích..), hrami, vedeme děti, aby si navzájem pomáhaly, chceme, aby se seznámily s dnešní společností (výlety, vycházky mezi lidmi) a dokázaly se v ní slušně chovat, aby pochopily, že lidé jsou různí a že je důležité druhého respektovat, také je důležité děti naučit, aby konflikty, které mohou vzniknout, řešily převážně dohodou a vyhnuly se agresivnímu řešení. Poslední kompetencí, kterou je nutno rozvíjet, je činnostní a občanská, ke které spějeme převážně při plánování a organizování vlastních činností (nechat dítě, aby si poradilo a vymyslelo některé činnosti samo), kdy si však dítě musí uvědomovat rizika a následky vlastních činností, za které se musí naučit brát zodpovědnost. Chceme, aby si dítě uvědomovalo a dodržovalo daná pravidla soužití, bralo ohled na zdraví ostatních lidí, ale i na zdraví přírody (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy 2018).

Dílčí cíle a dílčí výstupy jsou formulovány ve vzdělávacím obsahu, který je uspořádán do pěti oblastí – biologické, psychologické, interpersonální, sociálně-kulturní a environmentální. Každá oblast má vlastní název a obsahuje dílčí cíle jako záměry, vzdělávací nabídku a očekávané výstupy.

Škola v přírodě nejvíce souvisí se vzdělávací oblastí Dítě a jeho tělo, protože se snažíme s dětmi trávit čas především venku v přírodě, čímž podporujeme jejich zdraví, při zařazení pohybových činností (pohybové hry, turistika) podpoříme jejich fyzickou zdatnost, naučíme je novým pohybovým dovednostem. Do této oblasti však zařazujeme také sebeobsluhu a to, aby dítě zvládalo základní hygienické a zdravotní návyky. Dítě se na školách v přírodě také učí základním pracovním úkonům a obsluze – např., aby si zvládlo po sobě uklidit na pokoji, po jídle apod. Ze vzdělávací nabídky v RVP PV můžeme vybrat: jednoduché sebeobslužné činnosti týkající se hygieny, úklidu, stolování, jakékoliv pohybové, relaxační a manipulační činnosti, činnosti seznamující se zdravým životním stylem a bezpečností. Na školách v přírodě se zabýváme i ostatními oblastmi. Důležitá je např. oblast Dítě a ten druhý, protože děti tráví nějaký čas s dalšími lidmi. Učíme děti rozvíjet vzájemné vztahy, učíme je toleranci, respektu, upevnit si pravidla společenského chování. Ze vzdělávací nabídky můžeme zařadit: různé činnosti, při kterých se děti sblíží, aktivity, které vedou děti k ohleduplnosti vůči druhým, společenské hry a kooperativní aktivity ve skupině či dvojicích, osvojování si pravidel soužití formou her, čtení příběhů s poučením. Jelikož na školách v přírodě s dětmi často organizujeme výlety do společnosti, patří sem také oblast Dítě a společnost. Připravujeme aktivity na seznámení s novým prostředím, skupinové činnosti, činnosti, ve kterých si děti budou

hrát na různé sociální role. S vycházkami a výlety úzce souvisí Dítě a svět, kdy dítě poznává nové prostředí a vytváří si k němu pozitivní vztah. V RVP PV jsou zmíněné činnosti jako spontánní každodenní pozorování prostředí, hry na rozvoj orientace v daném místě, seznamování s dopravním chováním (při přecházení přes silnici apod.), poučení o různých možnostech nebezpečí a jak jim předcházet či jak se v nich chovat, vedení dětí k ochraně přírody a další. Oblast Dítě a jeho psychika samozřejmě nelze vynechat, protože dítě provází každým dnem při každé činnosti. V rámci vzdělávací nabídky využíváme rozhovorů, vyprávění pohádek (např. před spaním), při špatném počasí můžeme např. v klubovně hrát různé hry se slovy, řešit hádanky, pozorovat různé objekty, patří sem také jakékoliv zábavné hry (spontánní, volné, námětové..), poznávání znaků (písmen, čísel) v rámci her, výtvarné, hudební, literární a další činnosti, výlety a jiné. (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy 2018).

Na základě Rámcového vzdělávacího programu si každá škola vytváří svůj vlastní Školní vzdělávací program a dále Třídní vzdělávací programy, podle kterého děti vzdělává (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy 2018).

1.9 Legislativa

Po konzultaci s paní ředitelkou Bc. Alenou Rybkovou jsem se dozvěděla, že se škola při zajišťování školy v přírodě řídí převážně Zákonem č. 258/2000 Sb. (Zákon o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, úplné znění tohoto zákona – Zákon č. 471/2005 Sb.), který byl pozměněn Zákonem č. 205/2020 Sb., a dále Vyhláškou č. 106/2001 Sb. o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti, která byla pozměněna Vyhláškou č. 422/2013 Sb.

Škol v přírodě se týkají také další dokumenty, které uvádí informace o řízení školy v přírodě, její organizaci a průběhu. Ne ve všech legislativních dokumentech se zmiňuje konkrétně o školách v přírodě, ale obsahují odstavce, kterými by se učitelé měli řídit také na školách v přírodě. Po studiu zákonů a vyhlášek platných pro předškolní vzdělávání a jiných zdrojů a po konzultaci s paní učitelkou mateřské školy Michaelou Malou jsem sepsala aktuální platnou legislativu. Po zkontrolování účinnosti k roku 2020 a 2021 uvádím dále ještě tyto dokumenty:

- Vyhláška č. 14/2005 Sb. o předškolním vzdělávání,
- Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání,

- Zákon č. 395/1991 Sb. o školských zařízeních,
- Zákon č. 372/2011 Sb. o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování,
- Vyhláška č. 64/2005 Sb. o evidenci úrazů dětí, žáků a studentů,
- Vyhláška č. 108/2005 Sb. o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních,
- Vyhláška č. 410/2005 Sb. o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých,
- Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy č. j. 37 014/2005-25 – není obecně závazný, ale škola body z něj zpracovává do školního řádu,
- směrnice dané mateřské školy pro konání školy v přírodě.

1.10 Podmínky a povinnosti

V rámci škol v přírodě se zákon č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví zabývá pojmy škola v přírodě a zotavovací akce, stanoví se v něm povinnosti pro pořadající osoby (osoba, která přijala děti na tuto akci), které musí splnit před odjezdem, udává povinnost také škole, která posílá děti na školu v přírodě delší než 5 dní, ohlásit orgánu ochrany veřejného zdraví v místě sídla školy následující:

- místo, kde se bude škola v přírodě konat a termín konání,
- počet dětí, které se této akci zúčastní,
- způsob zabezpečení pitnou vodou,
- způsob zajištění stravování,
- informace o odpovědné osobě (jméno a příjmení, telefonní číslo).

V tomto zákoně jsou také stanoveny podmínky, za jakých mohou děti absolvovat školu v přírodě na dobu delší než 5 dní. Děti musí být zdravotně způsobilé k účasti, nesmí mít projevy akutních onemocnění jako jsou horečky či průjemy, až 14 kalendářních dní před konáním školy v přírodě se nesmí setkat s osobou, která měla infekční onemocnění, má podezření na nakažení či musí být v karanténě. Pořadající osoba může přijmout pouze dítě, které splní tyto podmínky a má pravidelné očkování, pokud není výjimkou. Ostatní účastníci (dozor, zdravotník) musí být pro účast na škole v přírodě pro tuto funkci zdravotně způsobilé. Ke zdravotní způsobilosti musí mít děti, ale také ostatní účastníci, posudek od lékaře.

V zákoně se stanoví také povinnosti školy a pořádající osoby. Ti jsou povinni zajistit, aby se všem účastníkům dostala péče o zdraví, dále musí zajistit kontrolu dodržování hygienických požadavků a osobní hygieny způsobilou osobou, tedy zdravotníkem. Tím může být lékař, zubní lékař, všeobecná sestra, porodní asistentka, zdravotnický záchranář či zdravotnický asistent. Roli zdravotníka však mohou zaujmout i osoby, které absolvovaly kurz první pomoci a studenti všeobecného lékařství a zubního lékařství, kteří úspěšně ukončili třetí ročník studia. Zdravotník se musí účastnit kontroly zdravotních průkazů, převzít posudky od lékařů, podílet se na sestavování jídelníčku a režimu dne a být dosažitelný po celý den. Dále má škola a pořádající osoba za povinnost zajistit, aby se školy v přírodě účastnily pouze způsobilé osoby (viz dříve), aby byly účastníkům vráceny posudky o zdravotní způsobilosti, základní vybavení lékárníčky, kontrolovat vedení zdravotnického deníku a seznam účastníků. Důležité je informovat osoby, které mají děti v péči, o jejich případných úrazech či nemocích, které na škole v přírodě prodělaly. (Zákon č. 258/2000 Sb.).

Školy v přírodě mohou probíhat pouze ve stavbách nebo stanech. Musí v nich být vhodné podmínky pro osobní hygienu. Děti bychom měli rozdělovat do pokojů dle pohlaví, pokud jinak nesvolí zákonný zástupce dítěte. Děti nesmí spát na patrových postelích, to je povoleno až dětem od sedmi let. Ubytovací zařízení musí být zásobováno dostatkem pitné vody. Ve stavbách musíme zajistit ošetřovnu v samostatné místnosti. Při zimních školách v přírodě nesmíme opomenout vyhradit prostor pro sušení oblečení a obuvi a odkládání sportovního vybavení. Vyhláška č. 106/2001 Sb. o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti se celkově zabývá požadavky na hygienu na zotavovacích akcích a školách v přírodě. Určuje, kde by se tyto akce měly konat (místo bez znečištěného ovzduší a hygienicky překročeného hluku, musí sem vést přístupová cesta) a v jakém obydlí, jak má být zajištěno ubytování, vybavení a úklid, zajištění zásobování vodou. Dále se ve vyhlášce vyskytují informace o stravování a režimu dne, kde jsou uvedeny povinnosti učitele a informace ke koupání a realizaci aktivit na zimní škole v přírodě. Ve vyhlášce se můžeme také dozvědět, co by minimálně měla obsahovat lékárníčka (Vyhláška č. 106/2001 Sb.).

Počet pedagogů, kteří se o děti budou starat mimo místo vzdělávání, stanoví ředitel školy, a to nejvýše 20 dětí běžných tříd na jednoho učitele nebo 12 dětí, pokud jsou ve třídě děti s podpůrnými opatřeními od druhého do pátého stupně nebo děti mladší tří let, pokud se počty výjimečně nezvýší. Na školy v přírodě (zotavovací pobyty) a výlety určuje ředitel

mateřské školy počet učitelů či dalších pedagogických pracovníků tak, aby se všem dětem dostala výchova a vzdělávání, byla zajištěna jejich bezpečnost a ochrana zdraví (Vyhláška č. 14/2005 Sb.).

Škola v přírodě na kratší dobu

V tomto případě musí osoba, která akci pořádá, zajistit, aby bylo zařízení hygienicky nezávadné a aby zde byl dostatek pitné vody, a účast pouze osob, které splnili podmínky účasti, které byly uvedeny v této části práce dříve (Zákon č. 258/2000 Sb.).

2 CÍL PRÁCE, ÚKOLY A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Empirická část bakalářské práce se zabývá výzkumem, konkrétně formou dotazníkového šetření, který je zaměřen na téma škol v přírodě v mateřských školách.

2.1 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je zjistit, zda-li mateřské školy v Pardubickém kraji realizují pobytové školy v přírodě, případně za jakých podmínek a okolností, v jakém rozsahu a s jakým cílem.

2.2 Úkoly výzkumu

- zvolení oblasti, kterou se bude výzkum zabývat
- prostudování odborné literatury k danému tématu a k tvorbě dotazníku a její následná analýza
- stanovení cílů tohoto dotazníkového šetření
- vymyšlení otázek a následná tvorba dotazníku v elektronické podobě
- realizace předvýzkumu, jeho hodnocení a úprava dotazníku na základě výsledků z předvýzkumu
- oslovení respondentů a požádání o zapojení do výzkumu
- shromažďování výsledků dle odpovědí respondentů a následné zpracování do tabulek a grafů
- sepsání výsledků do této práce
- stanovení závěru a doporučení

2.3 Výzkumné otázky

- Realizují mateřské školy Pardubického kraje tzv. školy v přírodě?
- Z jakého důvodu je realizují, případně nerealizují?
- Za jakých podmínek a okolností probíhá v mateřských školách realizace škol v přírodě a jak jsou tyto podmínky zajišťovány?

3 METODIKA PRÁCE

Tato závěrečná práce je deskriptivního charakteru. Je v ní využito metody kvantitativního šetření prostřednictvím elektronického dotazníku, který byl vytvořen následně po analýze dokumentů týkajících se kvantitativního výzkumu a škol v přírodě.

3.1 Popis výzkumného souboru

Do průzkumu byly zapojeny všechny mateřské školy Pardubického kraje s výjimkou speciálních zařízení. Mateřské školy tohoto kraje byly vyhledávány v Rejstříku škol a školských zařízení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (2020). Dotazník byl určen všem ředitelkám nebo ředitelům mateřských škol (dále jen „ředitel“), v případě mateřských škol spojených se základní školou mohli dotazník vyplnit také ředitelé těchto spojených zařízení nebo vedoucí učitelky v mateřských školách, kteří by měli mít spíše přehled o zajišťování škol v přírodě. Těchto mateřských škol se v tomto kraji nachází 315, do dotazníkového šetření se jich zapojilo 106.

Tab. 1 - Počet let praxe respondentů

Počet let praxe	Četnost	%
0 - 10	26	24
11 - 20	23	22
21 - 30	18	17
31 - 40	37	35
41 a více	2	2

Jelikož by měli mít vedoucí pracovníci v mateřských školách přehled o těchto akcích, velké slovo v podněcování k jejich realizaci a pohled na tyto akce se může lišit dle jejich délky praxe v mateřských školách, je v této charakteristice uvedeno, jak dlouho zde mají jednotliví respondenti praxi. Šetření se zúčastnilo 26 respondentů (tj. 24 %), kteří mají v mateřské škole 0 – 10 let praxe, 23 vyplňujících v mateřské škole pracuje 11 – 20 let (tj. 22 %), 18 (17 %) respondentů 21 – 30 let. Nejvíce odpovídajících (37 respondentů, 35 % z celkového počtu) má praxi již 31 – 40 let, 2 (2 %) z dotazovaných 41 let a více.

Lokalita mateřských škol zapojených do výzkumu

Školy v přírodě mohou být velice přínosné především pro mateřské školy, které se nachází ve městech. Každodenní pobyt v přírodě může být jedním z hlavních důvodů, proč tuto akci uskutečnit. Do výzkumu se zapojilo 40 % (tj. 42) mateřských škol

nacházejících se ve městech. 5 % (5) škol z celého počtu zapojených škol nemá v blízkosti mateřské školy možnosti vydat se s dětmi do přírody, nachází se v centrech nebo na sídlišťích měst. Ostatní respondenti uvedli, že se jejich mateřská škola nachází na vesnici nebo že se jedná o lesní mateřskou školu. Tato informace je důležitá ke stanovení výsledků, zda má příroda zásadní roli v realizaci či nerealizaci škol v přírodě.

3.2 Metoda získávání dat

K získávání odpovědí k tomuto výzkumu byla zvolena metoda dotazníkového šetření kvůli jeho několika výhodám oproti jiným metodám. Dotazník je uveden v přílohách na konci této práce (viz. Příloha A, B a C).

Dotazník je metoda kvantitativního výzkumu, která má několik kladných vlastností. Disman (2002) ve své publikaci uvádí několik výhod, které metoda dotazníku přináší. Patří mezi ně například:

- možnost oslovit velké množství jedinců s nízkými náklady a získat informace v poměrně krátkém čase,
- touto metodou můžeme také s nízkými náklady získat informace na prostorově větším vzorku,
- anonymita výzkumu je pro odpovídající relativně přesvědčivá,
- je prakticky vyloučené, že by se jednalo o subjektivní záležitost vůči dotazujícím. (Disman 2002).

Dotazník

Je rozdělen na části: první je určena všem, kteří dotazník vyplňují (obsahuje obecné otázky s informacemi o respondentech a jejich školách). Druhá část obsahuje dvě podkapitoly. Jedna je určená mateřským školám, které realizují školy v přírodě a druhá těm, kteří školy v přírodě nepořádají.

Dotazník byl vytvořen v elektronické podobě kvůli velkému množství oslovovaných respondentů. Ke zpracování otázek byla zvolena aplikace Google Formuláře, která umožňuje rozdělit dotazník na části. Dotazník obsahuje jak uzavřené otázky s možností výběru jedné nebo více odpovědí, tak otevřené otázky, ve kterých měly dotazovaní možnost uvést jakkoliv dlouhou odpověď.

Získávání dat

Pro získání dat bylo nutno zjistit emailové kontakty mateřských škol. Ty byly vyhledávány buď na webových stránkách jednotlivých škol, obce, kde škola sídlí, nebo na stránkách České školní inspekce. Do každé školy byl posléze zaslán email s průvodním dopisem o tomto výzkumném šetření, s instrukcemi k vyplnění a s žádostí a prosbou o vyplnění. Na závěr každého emailu byl přiložen odkaz na dotazník. Průzkum probíhal na podzim roku 2020. Odpovědi byly shromažďovány v průběhu měsíce října a listopadu.

Předvýzkum

Před rozesláním dotazníků do všech mateřských škol Pardubického kraje byly osloveny čtyři mateřské školy, se kterými proběhl předvýzkum. Ředitelé či vedoucí učitelky byly požádány o vyplnění dotazníku a o případné připomínky a rady k jeho případnému upravení. Získala jsem odpověď od jedné paní ředitelky, která s učitelkami ve své mateřské škole v přírodě realizuje již několik let. Paní ředitelka sdělila, jak jednotlivým otázkám rozumí a poskytla podněty k sepsání dalších možných odpovědí na otázky. Rada od paní ředitelky pomohla k úpravě dotazníku do jeho finální verze, která byla později využita pro všechny mateřské školy.

3.3 Metody zpracování dat

Zpracování odpovědí bylo prováděno v elektronických aplikacích:

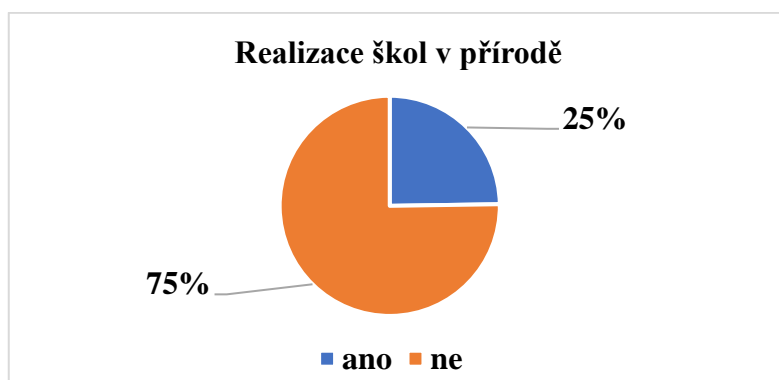
- aplikace Formuláře Google, která vyhodnotila jednotlivé odpovědi,
- aplikace Microsoft Word a Microsoft Excel – soupis odpovědí a následná tvorba tabulek a grafů,
- ve výsledcích je uvedeno procentuální zastoupení jednotlivých odpovědí a jsou také doplněny četnosti hodnot, v případě, že respondenti označili více odpovědí, jsou v textu uvedeny pouze hodnoty bez procentuálního zastoupení

4 VÝSLEDKY

V této části práce jsou uvedeny výsledky výzkumného šetření. Některé výsledky jsou doplněny tabulkami či grafy. Některé z výsledků neodpovídají počtu zapojených respondentů, jelikož některé odpovědi nebyly vyplněny nebo byly vyplněny nejasně, a proto nemohly být zapojeny do sčítání hodnot do výsledků. V několika otázkách měli respondenti také možnost zvolit více možností odpovědí nebo svou odpověď specifikovat.

4.1 Realizace škol v přírodě v mateřských školách Pardubického kraje

Hlavním cílem a nejdůležitějším výsledkem tohoto výzkumného šetření bylo zjistit, jestli mateřské školy Pardubického kraje v této době (k roku 2020) zajišťují a realizují školy v přírodě s dětmi.

Graf 1 - Realizují mateřské školy tzv. školy v přírodě?

Tento graf (Graf 1) určuje, zda mateřské školy Pardubického kraje realizují školy v přírodě. Školy v přírodě realizuje 25 % (tedy 26) mateřských škol, které se do výzkumu zapojily. 75 % (80) respondentů uvedlo, že školy v přírodě nerealizují. V dalších výsledcích jsou zmíněny postoje těchto respondentů ke školám v přírodě.

4.2 Mateřské školy, které realizují školy v přírodě

V předchozí stati bylo uvedeno, že školy v přírodě realizuje 25 % odpovídajících. V dalších dvou částech je popsáno, kolik mateřských škol realizuje školy v přírodě v závislosti na délce praxe respondentů a s ohledem na lokalitu, ve které se mateřská škola nachází.

Realizace škol v přírodě s ohledem na počet let praxe respondentů

Dotazník byl určen ředitelům či vedoucím učitelkám, kteří mají v mateřské škole největší přehled o zajišťování a realizování škol v přírodě a mohou mít zásadní postavení v podněcování pedagogů k realizaci této akce. Proto jsou zde uvedeny výsledky, které určují, kolik mateřských škol realizuje školy v přírodě s ohledem na počet let praxe vedoucího pracovníka školy. Z šetření vyplynulo, že nejčastěji školy v přírodě realizují mateřské školy, ve kterých vedoucí pedagog či ředitel má v mateřské škole dlouholetou zkušenost již 31 – 40 let (12 respondentů, 46 %). Těchto respondentů se zúčastnilo průzkumu nejvíce. Respondenti, kteří mají 0 – 10 let praxe realizují školy v přírodě se svými učiteli 3 (tj. 12 % z celkového počtu mateřských škol, které školy v přírodě realizují), s praxí 11 – 20 let 4 odpovídající (tj. 15 %) a s praxí 21 – 30 let 7 respondentů (tj. 27 %).

Realizace škol v přírodě s ohledem na lokalitu, ve které se nachází mateřská škola

Nejvíce mateřských škol, které realizují školy v přírodě, se nachází ve městech (69 %, 18 škol), 31 % (8) škol je z vesnice. Školy v přírodě jsou velice důležité především proto, že děti mohou trávit svůj čas na čerstvém vzduchu po celý den, což především mateřským školám, které sídlí na sídlištích měst či v centrech měst, nebývá umožněno. Následující graf (Graf 2) uvádí, v jakém zastoupení realizují školy v přírodě mateřské školy s ohledem na lokalitu dle možnosti každodenních vycházek do přírody. Cílem bylo zjistit, jestli školy v přírodě realizují také mateřské školy, které mají každodenní možnost vydat se do přírody.

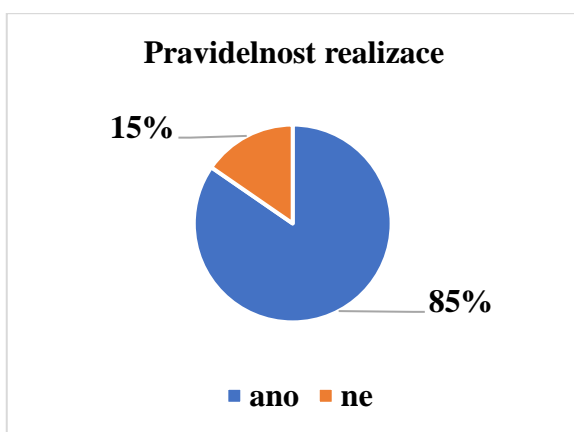

Graf 2 - Lokalita mateřských škol, které realizují školy v přírodě, s ohledem na možnost vyrazit do přírody

Nejvíce školy v přírodě realizují mateřské školy, které se nachází ve městech (69 %). Z tohoto grafu (Graf 2) vyplývá, že nejvíce realizují školy v přírodě mateřské školy, které mají každodenní možnost vyrazit do přírody (školy, které mají v blízkosti např. lesy, parky, louky). Je to 54 % (14) z celkového počtu škol, které školy v přírodě realizují. 15 % (4) respondentů uvedlo, že se jejich mateřská škola nachází také ve městě, ale tam, kde nemají možnosti vydat se s dětmi do přírody. Zbýlých 31 % (8) respondentů uvedlo, že se jejich mateřská škola nachází na vesnici.

4.2.1 Kdy jezdí mateřské školy na školy v přírodě?

Z tohoto výzkumu bylo také zjištěno, kdy a jak často jezdí mateřské školy Pardubického kraje na školy v přírodě a zda je pro ně škola v přírodě pravidelnou nebo pouze občasnou akcí.

Graf 3 - Pravidelnost realizace škol v přírodě

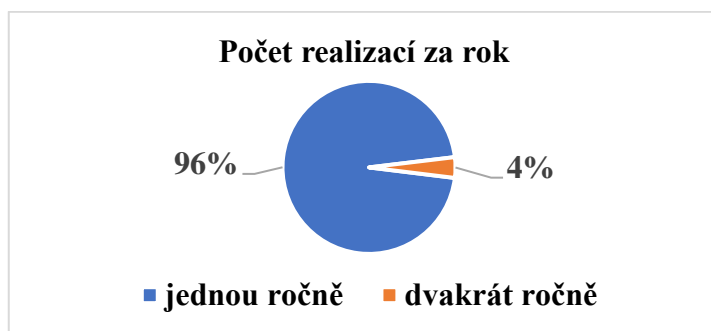
Z tohoto grafu (Graf 3) vyplývá, že 85 % (22) mateřských škol realizuje vícedenní pobyty mimo mateřskou školu pravidelně každý rok. 5 z těchto respondentů uvedlo, že jediný důvod zrušení školy v přírodě byla koronavirová pandemie, proto tyto mateřské školy nezařazujeme mezi ty, které školy v přírodě nerealizují každý rok, protože to nebylo jejich rozhodnutí, že by nechtěly tuto akci uskutečnit. 15 %, tedy 4 respondenti, uvedli, že nerealizují školy v přírodě pravidelně každý rok s jiným důvodem, než byl nouzový stav. Jedna z těchto mateřských škol uvedla, že školy v přírodě nerealizují pravidelně každý rok, protože se vše odvíjí od zájmu rodičů. Stane se, že některý rok je o tuto akci malý zájem, a proto se škola v přírodě neuskuteční. Další respondent uvedl, že se uskutečnění školy v přírodě odvíjí od aktuální situace učitelek. Záleží na tom, jestli jsou všechny třídní učitelky zdravé, anebo zda v danou dobu nemají povinnosti se studii (např. státnice na vysokých školách). Jiná jednotřídní mateřská škola uvedla, že se realizace škol

v přírodě u nich odvíjí od věku dětí ve třídě. Když je některý rok ve třídě hodně malých dětí, které jsou dle respondentky ještě na tuto akci nezralé, škola v přírodě se neuskuteční. Poslední čtvrtá mateřská škola uvedla, že se u nich školy v přírodě nerealizovali 6 let z důvodu funkčního období bývalé paní ředitelky.

Jezdí mateřské školy na školy v přírodě od jejího založení?

V předchozí stati jsme se dozvěděli, zdali mateřské školy realizují školy v přírodě každý rok a jaké jsou důvody, pokud tomu tak není. V následující části je uvedeno, jestli mateřské školy realizují školy v přírodě již od jejího založení. Tato otázka je doplňková pro zajímavost k porovnání, jak tomu bylo dříve u mateřských škol, které realizují tyto akce nyní. Respondenti v této otázce měli uvést, zdali jezdí na školy v přírodě od založení školy (ano, ne) a pokud jezdí pravidelně, tak od kdy (od kdy tomu je mohli napsat respondenti dobrovolně, proto je zde uveden pouze výčet odpovědí těch, kteří rok uvedli). 54 % (14) mateřských škol označilo odpověď, že realizují školy v přírodě pravidelně každý rok od jejího založení. Z toho 8 respondentů napsalo roky, od kterých jezdí na školy v přírodě pravidelně. Dvě mateřské školy začaly realizovat tyto akce již před rokem 2000 (1990, 1984 (pravidelně od 1998), 6 škol po roce 2000 (2000, 2000, 2006, 2008, 2010, 2013). Ostatní roky neuvedli. 2 respondenti (8 %) uvedli, že se v jejich škole jezdí na školy v přírodě od jejího založení, ale nepravidelně. Jedna z těchto škol napsala, že je tomu tak od roku 2006. 3 dotazovaní (11 %) uvedli, že v jejich mateřské škole nejedí na tyto pobyty od založení školy. Jedna z těchto tří škol odpověděla, že jezdí až od roku 1985, tedy také začaly školy v přírodě realizovat velice brzy. Další dvě školy jezdí až od roku 2009 a 2015. Zbýlých 7 respondentů (27 %) na tuto otázku nezná odpověď.

Jak často a kdy realizují mateřské školy tyto akce?

Graf 4 - Počet realizací za rok

Většina (96 %, 25) mateřských škol uskutečňuje školy v přírodě s dětmi pouze jednou do roka. Jen jedna mateřská škola uvedla, že nabízí dětem tuto akci dvakrát ročně.

V dotazníku měli respondenti uvést, ve kterém měsíci realizují školy v přírodě nejčastěji. 9 respondentů uvedlo více než jeden měsíc (8 uvedlo dva nejčastější měsíce, 1 uvedl tři). Z šetření vyplynulo, že nejčastěji mateřské školy Pardubického kraje realizují školy v přírodě v měsíci květnu (19 škol). Velmi často se také opakoval měsíc červen (13 x). 2 respondenti také uvedli, že se v jejich mateřské škole tyto akce uskutečňují v lednu a 2, že v dubnu. Mateřské školy tedy realizují školy v přírodě nejčastěji v teplých měsících. Respondenti také mohli uvést, zdali někdy uskutečňují tuto akci v chladnějších měsících, tedy na podzim nebo v zimě. Pouze 2 mateřské školy tedy uvedli, že je leden jeden z nejčastějších období, kdy školu v přírodě uskutečnit.

Dotazovaní dále uváděli, jestli alespoň někdy realizují školy v přírodě na podzim nebo zimě oproti častějšímu jaru či létu. Z odpovědí na tuto otázku jsme se dozvěděli stejné odpovědi jako na předchozí. Mateřské školy, které odpověděly, že realizují školy v přírodě v lednu byly jediné, které chystají tyto výjezdy s dětmi také na zimní období. Zbýlých 24 (92 %) škol realizuje školy v přírodě pouze v teplých (jarních či letních) měsících.

4.2.2 Význam školy v přírodě

V průzkumu měli také respondenti uvést, v čem má pro ně škola v přírodě největší význam, s jakým hlavním cílem ji realizují. Respondenti měli označit 3 tvrzení z nabídky, která jsou pro ně v rámci realizování škol v přírodě nejdůležitější. V tabulce, která je přiložena v přílohách (Tab. 6), je uvedeno, kolikrát se jednotlivé body vyskytly v odpovědích respondentů a barevně zvýrazněno, které se vyskytovaly nejčastěji. Jedna odpověď nebyla do hodnocení této otázky zapojena, protože respondent označil více než 3 odpovědi.

Většina (18 respondentů) uvedla, že je pro ně důležité, aby se děti dokázaly odloučit na chvíli od rodičů a rozvíjely se v samostatnosti. Druhou nejčastější odpovědí bylo prohlubování vztahů mezi dětmi a učiteli, tento význam považuje za nejdůležitější 12 dotazovaných. 4 mateřské školy uvedly, že je pro ně důležité prohlubování vztahů mezi dětmi navzájem. 11 respondentů z celkového počtu označilo jako jeden z nejdůležitějších bodů pobyt v přírodě a rozvíjení vztahů k přírodě, 10 dotazovaných uvedlo, že je pro ně důležitý na škole v přírodě pohyb na čerstvém vzduchu, rozvíjení fyzické zdatnosti a rozvoj kladného vztahu k pohybovým činnostem. 10 respondentů považuje za důležité možnost výletů, poznávání nového a zažití zajímavých zážitků. 6 odpovídajících označilo

jako jednu ze tří nejdůležitějších významů socializaci dětí v cizím prostředí. 4 respondenti považují za důležité na školách v přírodě lepší poznání osobnosti a zájmů dětí.

Respondenti měli možnost vlastními slovy popsat, co pro ně škola v přírodě znamená. Dotazovaní se ve svých výpovědích velmi opakovali. V následujícím odstavci je sepsáno pět vzkazů o školách v přírodě od vybraných mateřských škol:

- Změna prostředí, socializace dětí, pobyt na čerstvém vzduchu, poznávání nového, sbližování s kamarády i učitelkami. Pro předškoláky to je zároveň i takové rozloučení se školkou. Jsme environmentálně založená MŠ, takže zde děti uplatní své nabyté vědomosti o přírodě a další získají poznáním přírody v dané lokalitě.
- Je to prostě fajn, děti se chovají jinak, máme k sobě všichni blíže, víc se poznáme, cítíme vzájemnou důvěru - děti, my a rodiče.
- Děti si na ŠvP vytvoří hlubší vztahy s učitelkou i dětmi. Hodně nám vyhovuje najímat si na ŠvP agenturu, která připravuje program a paní učitelky tak mají více času na děti, na individuální práci a pomoc dětem. Děti pak přijíždí z akce jen s příjemnými zážitky. Vzhledem k tomu, že je to pro většinu dětí první odloučení od rodiny, považuji to za nejdůležitější. Příjemné zážitky a pocity je budou motivovat k dalším činnostem a akcím.
- Je to fajn, ale hrozně náročné pro ředitelku, vše mít řádně papírově ošetřené.
- Je to výborné vyžití pro děti, kde si upevňují vztahy a zažijí něco nového. Navíc odjedou z města. (Anonym 2020)

4.2.3 Podmínky a okolnosti k realizaci školy v přírodě

Za jakých podmínek a okolností mateřské školy realizují školy v přírodě? Které jsou pro respondenty nejdůležitější?

V rámci výzkumu bylo také zjišťováno za jakých podmínek školy realizují školy v přírodě a které z podmínek jsou pro ně nejdůležitější. Je spousta podmínek, za kterých je mateřské školy realizují. Mateřské školy mohou realizovat školy v přírodě např. za podmínky, kdy budou všichni účastníci zdraví nebo po dovršení určitého věku dětí, a dalších. Respondenti měli označit maximálně 5 tvrzení (podmínek) z vybraných nabízených odpovědí, které považují za nejdůležitější, aby mohli zrealizovat školu v přírodě. V tabulce, která je uvedena v přílohách (Tab. 7), je napsáno, v jakém počtu dotazovaní označili jednotlivá tvrzení. Také je barevně označena polovina tvrzení, která se v odpovědích respondentů objevovala nejčastěji.

Do dotazníku bylo použito několik podmínek či okolností, za jakých mohou mateřské školy realizovat školy v přírodě. Pro 23 respondentů je důležitá podmínka zájmu účastníků školy v přírodě a zákonných zástupců, 12 dotazovaných uvedlo, že jim záleží hlavně na dobrém zdravotním stavu zúčastněných. 15 ředitelů či učitelů považuje za důležitý k zařizování školy v přírodě věk dětí. Za podmínku považujeme také finanční zajištění školy v přírodě. 9 mateřských škol uvedlo, že považují za důležité finanční možnosti zákonných zástupců dětí, 1 mateřské škole záleží také na možnosti dotací či sponzorských darů. Mateřské školy se také zajišťují za podmínky, že bude plně zajištěn program pro děti. 2 mateřské školy považují za důležité sehnat vhodnou zážitkovou agenturu, která program zajistí, 14 respondentů považuje za hlavní přípravu programu pro děti, který si připraví sami. Za důležité je samozřejmě nutné považovat také sehnání vhodné lokality a ubytování. To považuje za důležité 14 mateřských škol. 16 respondentům záleží na pozitivních zkušenostech z minulých let. 8 dotazovaných považuje za nutnou podmínku k zajištění školy v přírodě spolupráci rodičů. Jedna z mateřských škol ještě uvedla, že je pro ně důležité, aby byli všichni spolupracovníci v kondici a zúčastnili se školy v přírodě, kterou respondent považuje za náročnou akci, s ochotou. Pro jednu mateřskou školu je také důležité, aby si veřejnost uvědomila, že školy v přírodě nejsou samozřejmostí.

Lokalita a ubytování

Volba lokality a ubytování je velice důležitou podmínkou při realizaci školy v přírodě. Je mnoho vlastností, dle kterých mateřské školy lokalitu a ubytování vybírají. Dotazovaní měli označit maximálně čtyři vlastnosti (tedy maximálně polovinu z nabízených možností), které považují za nejdůležitější při výběru místa, na které s dětmi pojedou.

Nejčastěji se v odpovědích respondentů objevoval dostatek možností pro venkovní pohybové aktivity. Ty považuje za nejdůležitější všech 26 respondentů. 16 odpovídajících uvedlo, že je pro ně důležité, aby ubytovatel zajistil celodenní pestré stravování s pitným režimem, 23 respondentů považuje za nejdůležitější vhodné hygienické podmínky a bezpečnost. 11 dotazovaných uvedlo, že chtějí, aby měli možnosti k organizaci výletů do okolí. 7 respondentům záleží na tom, aby ubytovatel nabízel také prostory pro vnitřní aktivity v případě špatného počasí. 12 ředitelů či vedoucích učitelek si přeje mít na ubytování ochotný personál, 2 mateřským školám záleží na pozitivních referencích jiných škol. Možnost využití digitálních technologií k zajištění programu nepovažuje žádná mateřská škola za tolik důležité.

Program pro děti

Dotazníkové šetření mělo také zjistit, jakým způsobem mateřské školy Pardubického kraje zajišťují program pro děti na školu v přírodě. Je několik způsobů, jakým můžeme program zajistit. Mateřské školy měly zvolit všechny způsoby, jakými program připravují. 21 mateřských škol připravuje program pouze jedním způsobem, zbylých 5 respondentů uvedlo dvě možnosti přípravy programu. V následujícím odstavci je uvedeno, kolikrát se v odpovědích objevovaly jednotlivé možnosti přípravy programu.

První z možností přípravy programu může být, že si program připravují učitelé zcela sami. Tuto možnost označilo 16 respondentů. 7 dotazovaných uvedlo, že program na školu v přírodě připravují společně s dětmi. 8 mateřských škol uvedlo, že využívají k zajištění programu zážitkovou agenturu. 1 respondent uvedl, že v jeho mateřské škole využívají instruktorů zážitkových agentur na škole v přírodě po celý den, 5 dotazovaných označilo odpověď, že využívají agenturu pouze na část dne. 2 respondenti si na některé školy v přírodě připravují programy sami, na některých využívají zážitkovou agenturu. Žádná z mateřských škol nepřipravuje program společně s rodiči.

Volba učitelky

K realizaci školy v přírodě jsou samozřejmě důležití pedagogové, kteří s dětmi na tento vícedenní pobyt pojedou. Tímto průzkumem mělo být také zjištěno, zdali učitelky jezdí dobrovolně, jestli se o školy v přírodě zajímají samy nebo jestli učitelky, které pojedou, volí paní ředitelka (případně pan ředitel či vedoucí učitelka) a pokud ano, tak jakým způsobem. 21 respondentů v dotazníku označilo nebo napsalo 1 odpověď, 4 označili nebo napsali dvě možnosti, 1 dotazovaný označil odpovědi 3.

2 respondenti uvedli, že v jejich mateřské škole volí učitele, kteří pojedou s dětmi na školu v přírodě, ředitel/ka školy. Nejčastěji (14 x) se objevila odpověď, kdy se učitelky domlouvají na základě toho, zdali mají zájem. 2 mateřské školy volí učitele dle toho, kdo má se školou v přírodě zkušenosti. 8 respondentů uvedlo, že nezáleží na zájmu ani zkušenostech jednotlivých učitelů, ale že vždy na školu v přírodě jede učitelka se svou třídou. 6 dotazovaných uvedlo také jinou odpověď. 3 mateřské školy uvedly, že na školy v přírodě jezdí všichni – jak učitelé, tak provozní zaměstnanci. 1 z těchto třech dotazovaných uvedl, že jezdí všichni pouze na letní školy v přírodě. Další 1 respondent uvedl, že paní ředitelka do volby učitelek zasahuje pouze tím, že schvaluje návrhy, jak se učitelky domluví, případně učitele vybere sama. 2 z dotazovaných uvedli, že jedou pouze

učitelky, které jsou ochotné jet. 1 z těchto respondentů k tomu ještě dodal, že učitelky předškolních dětí se školou v přírodě počítají a jedou dobrovolně a jen pouze kdyby se nemohly této akce zúčastnit, osloví se pedagogický sbor a jedou ti, kteří mají zájem.

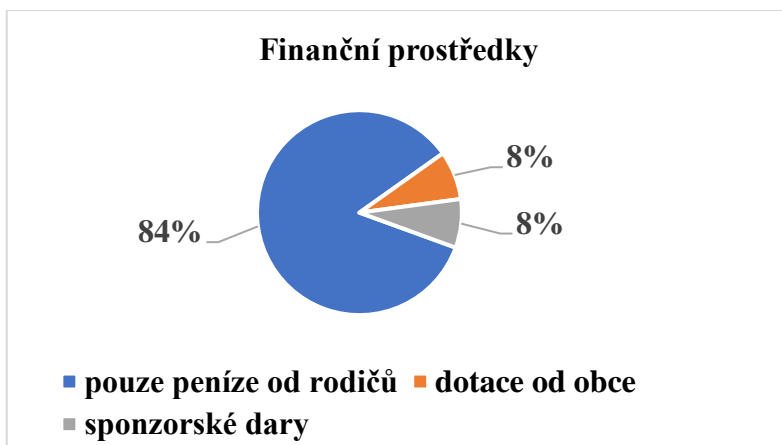
Zdravotník

Na školu v přírodě se samozřejmě může jet pouze za podmínky, že bude zajištěn zdravotník. V průzkumu měli dotazovaní uvést, jak v jejich škole zdravotníka zajišťují. Respondenti měli znovu možnost zvolit odpověď (nebo více odpovědí) z několika možností, v případě jiné odpovědi svou odpověď napsat. 22 respondentů označilo 1 odpověď, 4 dotazovaní uvedli odpovědi 2.

Většina dotazovaných (21) odpověděla, že se role zdravotníka ujímají sami učitelé, kteří k tomu mají kompetence. 1 ředitel či vedoucí učitel uvedl, že jako zdravotníka berou s sebou na školu v přírodě někoho ze známých, kdo pracuje ve zdravotnictví nebo má zdravotnický kurz, 1 mateřská škola uvedla, že vybírají z jiných externích zdravotníků. 4 respondenti (z 8, kteří uvedli, že využívají zážitkové agentury) uvedli, že si nechávají zdravotníka zajistit právě od agentury. 1 respondent označil odpověď, že na školu v přírodě zdravotník nejezdí. Žádný z odpovídajících nevybírá zdravotníka z řad zákonných zástupců dětí, ani na mateřských školách nedělají zdravotníka učitelé, kteří nemají absolvovaný kurz. 2 respondenti napsali jinou odpověď. Jeden z dotazovaných, který označil za odpověď, že si nechávají zdravotníka zajistit agenturou, ještě dodal, že mají v mateřské škole vlastního zdravotníka, který jezdí na školy v přírodě s dětmi, které mají nějaké znevýhodnění či postižení. Druhý uvedl, že jako zdravotník jezdí provozní zaměstnanec, který má zdravotnický kurz.

Finanční prostředky

Na školy v přírodě mateřské školy potřebují samozřejmě finance od zákonných zástupců dětí. V rámci tohoto výzkumu mělo být zjištěno, jestli to má některá mateřská škola jinak či zda využívají i jiných finančních prostředků než peněz od rodičů. V grafu (Graf 5) je vyznačeno, kolik respondentů označilo jednotlivé možnosti.

Graf 5 - Finanční zajištění k realizaci školy v přírodě

Většina mateřských škol, celých 84 % těch, co realizují školy v přírodě (22 mateřských škol), uvedlo, že při financování školy v přírodě pracují pouze s penězi od zákonných zástupců dětí. 2 (dalších 8 %) respondenti označili, že dostávají k penězům od rodičů ještě dotace od obce, ve které sídlí. 2 (zbylých 8 %) dotazovaní uvedli, že k penězům od rodičů dostávají ještě různé sponzorské dary od firem.

Spolupráce s rodiči

Tento průzkum také zjistil, zda mateřské školy spolupracují v rámci škol v přírodě s rodiči (zákonnými zástupci) dětí. Respondenti mohli vybrat odpověď z několika nabízených možností nebo v otevřené odpovědi napsat, jestli a případně jak probíhá spolupráce se zákonnými zástupci dětí v jejich mateřské škole. V tabulce (Tab. 8) v přílohách je uvedeno, v jakém počtu byly označeny jednotlivé odpovědi. Žlutě jsou zvýrazněny možnosti, které se vyskytovaly nejčastěji.

Polovina mateřských škol (13) uvedla, že spolupracují s rodiči tak, že jim k zajištění a realizaci školy v přírodě poskytují různou výpomoc – finanční dary, odměny či jinou materiální výpomoc. 46 % (12) odpovídajících označilo za odpověď, že s rodiči v rámci škol v přírodě nespolupracují, že si tuto akci zajišťují zcela sami. Jedna z mateřských škol uvedla, že pokud mají rodiče zájem, tak mohou jet na školu v přírodě také a účastnit se programu. V tabulce také můžeme vidět, které další odpovědi byly v nabízených a žádný z respondentů je nezvolil.

Jezdí na školu v přírodě celá škola a všechny děti?

V rámci tohoto průzkumu mělo být zjištěno, zda na školy v přírodě jezdí všechny děti z celé školy nebo jestli je tato akce určená pouze pro některé děti (některé mateřské školy si totiž mohou stanovit, že se škola v přírodě uskuteční pouze za podmínky, že se jí

zúčastní např. pouze předškolní děti apod.). 20 mateřských škol označilo jednu možnost, 6 respondentů označilo odpovědi dvě.

Z šetření vyplynulo, že v jedné mateřské škole jezdí na školy v přírodě všechny třídy se všemi dětmi. 10 dotazovaných uvedlo, že u nich na školy v přírodě jezdí pouze homogenní třídy s předškolními dětmi, 4 mateřské školy také uvedly, že jezdí pouze předškolní děti (tyto mateřské školy mají však heterogenně uspořádané třídy). 14 respondentů označilo, že v celé mateřské škole mohou jet na tento pobyt pouze ty děti, které mají zájem. U této odpovědi jeden respondent svou odpověď specifikoval. Uvedl, že o školách v přírodě jsou rodiče dětí informováni dostatečně dopředu a že děti, které nemají zájem nebo je na školu v přírodě nechtějí pustit rodiče, musí zůstat doma. Kdyby tomu tak nebylo, škola v přírodě by se neuskutečnila. 2 z mateřských škol uvedly, že mají ve škole speciální třídu nebo děti s nějakým postižením či omezením, a že se školy v přírodě účastní pouze děti bez potíží. Jedna z mateřských škol realizuje školy v přírodě pouze pro děti starší 4 let.

K této otázce mohli respondenti, v jejichž škole jezdí na školu v přírodě pouze některé děti, uvést, proč tomu tak je. 14 respondentů uvedlo, že na školu v přírodě jezdí pouze předškolní děti, 1 respondent uvedl, že je u nich omezen věk účastníku na věk 4+, 2 respondenti uvedli, že jezdí pouze děti bez zdravotního omezení, ve 14 mateřských školách jezdí pouze děti, které mají zájem (tuto odpověď sem uvádíme proto, protože k této odpovědi jeden dotazovaný uvedl dovysvětlení). Na tuto otázku mi podalo vysvětlení 15 respondentů. Nejčastější odpovědí bylo, že na školu v přírodě jezdí pouze předškolní děti. 5 respondentů uvedlo, že jezdí pouze předškolní děti z toho důvodu, že již zvládají odloučení od rodičů, sebeobsluhu a jsou samostatnější. U 3 mateřských škol je důvodem kapacita objektu, do kterého s dětmi jezdí. Dvě z těchto 3 mateřských škol uvedly, že jim také záleží na personálním zajištění provozu u dětí, které zůstávají v mateřské škole, 1 z těchto respondentů napsal, že jezdí přednostně kvůli kapacitě předškoláci, ale pokud nemají zájem, jsou osloveny také mladší děti. Zbylí respondenti uvedli jiné důvody. Dva napsali, že mají omezený počet, kolik dětí pojede na školu v přírodě, a tak mají přednost předškoláci. U jednoho dotazovaného v mateřské škole jsou školy v přírodě realizovány pouze pro předškoláky jako akce k ukončení předškolního vzdělávání. Jedna z mateřských škol uvedla, že je škola v přírodě pro všechny děti, ale že je na rodičích, jak rozhodnou. V jedné mateřské škole jezdí pouze předškolní děti, protože rodiče mladších dětí o školu v přírodě nejeví zájem. V další mateřské škole jezdí na školu

v přírodě všichni pouze v létě, v zimě jedou pouze předškoláci. Respondent, který uvedl, že jezdí pouze děti starší 4 let napsal, že je tomu tak proto, že chtějí, aby si všichni školu v přírodě užili v psychické pohodě a akci si užili.

4.2.4 Školy v přírodě ve školním roce 2019/2020

Jelikož se tento výzkum zabývá tím, jestli mateřské školy Pardubického kraje realizují školy v přírodě, chtěli jsme zjistit, jak to bylo s realizací těchto akcí v době koronavirové pandemie. Spousty škol v přírodě muselo být zrušeno v důsledku nouzového stavu. Další části se zabývají tím, jestli některé z těchto mateřských škol zrealizovaly školy v přírodě tento školní rok a jestli měla pro mateřské školy tato situace nějaké špatné důsledky v rámci zajišťování škol v přírodě. Nejprve bylo zjištěno, zda mateřské školy realizovaly tento školní rok (2019/2020) školu v přírodě a kdy. Z důvodu nařízení Ministerstva zdravotnictví musely některé mateřské školy tento rok tyto akce zrušit.

Tab. 2 – Realizace ve školním roce 2019/2020

Možnost	Četnost	%
školu v přírodě jsme realizovali ještě před rozvojem pandemie	1	4
školu v přírodě jsme byli nuceni zrušit v důsledku nařízení ministerstva	18	69
školu v přírodě jsme zrušili sami ještě před nařízením ministerstva	2	8
školu v přírodě budeme realizovat po opětovném svolení ministerstva	2	8
jiná odpověď	3	11

Většina mateřských škol (69 %, 18) uvedla, že byly tento rok nuceny zrušit školu v přírodě z důsledku nařízení ministerstva. Jedna škola (4 %) uvedla, že tuto akci stihli realizovat ještě před rozvojem pandemie. 2 respondenti (8 %) označili, že školu v přírodě zrušili sami ještě před nařízením, další dvě školy uvedli, že školu v přírodě nerealizovali, ale že ji plánují realizovat po svolení ministerstva. 3 (11 %) respondenti napsali jinou odpověď. Jeden z respondentů uvedl, že tento školní rok tuto akci zrušili sami z vlastní vůle, další školu v přírodě nerušil, protože ji realizovali o letních prázdninách v červenci 2020, kdy to bylo možné. Poslední respondent uvedl, že se u nich škola v přírodě ani realizovat nemohla, protože byla jejich škola zavřená.

Dotazovaní také odpovídali, zdali mělo zrušení školy v přírodě na jejich mateřské školy nějaké špatné dopady. Konkrétně jsme se zaměřili na finanční důsledky. V následujícím odstavci je popsáno, zdali mateřské školy přišly v důsledku zrušení škol v přírodě o finanční prostředky či jestli vše proběhlo bez problémů.

Z výzkumu vyšlo, že pouze jedné z mateřských škol nastaly finanční problémy, nedostala za zrušení školy v přírodě peníze zpět buď v částečné nebo v plné výši. 2 (8 %) respondenti uvedli, že akci přesunuli nebo přesunou na jiný termín u stejného ubytovatele. Celých 38 % (10) respondentů uvedlo, že se jim peníze vrátily v plné výši a že nový termín pro tuto akci nehledali. 1 ze škol uvedla, jako v předchozích otázkách, že školu v přírodě realizovali před rozvojem pandemie, takže jim žádné finanční důsledky nenastaly. 46 % (12) škol uvedlo jinou odpověď. 10 respondentů uvedlo, že jim žádné finanční následky nenastaly, protože neplatí ubytovateli žádné peníze dopředu. Z toho 3 respondenti ještě uvedli, že si již zarezervovali termín na další rok. Další dotazovaný uvedl, jako v předchozí stati, že školu v přírodě realizovali o prázdninách v červenci. Poslední respondentka uvedla, že o tomto nemá žádné informace, protože tento školní rok byla na mateřské dovolené. K této otázce jsme se také respondentů dotazovali, zdali jim v rámci zrušení školy v přírodě nastaly nějaké jiné potíže než finanční. Mimo jednu respondentku, která napsala, že o této situaci nebyla informována, všech 25 mateřských škol neutrpělo žádné další jiné potíže. Pouze 3 z respondentů uvedli, že je trápí jen zklamání dětí a rodičů kvůli tomu, že se všichni na školu v přírodě těšili.

Jak pohlíží mateřské školy na realizaci škol v přírodě v dalších letech?

Mateřských škol jsme se v rámci průzkumu dotazovali, jak pohlíží na realizaci těchto akcí do dalších let s ohledem na tuto situaci s koronavirovou pandemií, když to bude dovolené. V následujících dvou tabulkách (Tabulka 3 a 4) uvádíme, jak se mateřské školy Pardubického kraje staví k uskutečňování těchto akcí v nejbližší době (především ve školním roce 2020/2021).

Tab. 3 – Realizace škol v přírodě v nejbližší době 1

Možnost	Četnost	%
v realizaci škol v přírodě budeme pokračovat i přes zvýšené hygienické nároky	2	8
na školu v přírodě v nejbližší době nepojedeme	4	15
školu v přírodě budeme realizovat v závislosti na dané situaci dle našeho uvážení po domluvě se zákonnými zástupci dětí	20	77

Tab. 4 – Realizace škol v přírodě v nejbližší době 2

Možnost	Četnost	%
školy v přírodě jsou pro nás každoročně důležité, se zvýšenými hygienickými nároky se vypořádáme, nevidíme žádné riziko	4	14
školy v přírodě jsou pro nás každoročně důležité, se zvýšenými hygienickými nároky se vypořádáme i přes možnost rizika nakažení	1	3
na školu v přírodě v nejbližší době nepojedeme kvůli riziku nakažení	6	20
na školu v přírodě pojedeme dle naskytnuté situace (nakažení v MŠ, v blízkosti MŠ atp..)	7	23
na školu v přírodě pojedeme na základě názorů zákonných zástupců dětí	8	27
jiná odpověď	4	13

Ve výše uvedených tabulkách (Tabulka 3 a 4) můžeme vidět, jak se staví jednotlivé mateřské školy k realizaci škol v přírodě v nejbližší době. V druhé tabulce (Tabulka 4) je uvedeno více odpovědí, protože 4 respondenti uvedli dvě možnosti. V druhé tabulce napsali 4 respondenti jinou odpověď. Uvedli například, že tuto akci domluvili na co nejzazší termín a že případně budou postupovat dle situace, další dvě školy se rozhodnou až dle nařízení ministerstev či hygieny, nebo dle toho, zda budou mít zákonní zástupci a učitelé zájem.

4.3 Mateřské školy, které nerealizují školy v přírodě

Z výzkumného šetření vyšlo, že 75 % mateřských škol zapojených do výzkumu školy v přírodě nerealizuje. Jak bylo zmíněno v předchozí části o školách, které realizují tyto akce, ředitelé a vedoucí učitelky mají v mateřských školách velké slovo o tom, zdali se škola v přírodě v jejich mateřské škole uskuteční či ne. Proto je v následující stati uvedeno, které mateřské školy nerealizují školy v přírodě s ohledem na počet let jejich

praxe vedoucího pracovníka školy. Dále, kde se nachází jednotlivé mateřské školy, které nerealizují školy v přírodě. Šetřením mělo být zjištěno, zdali školy v přírodě nerealizují hlavně mateřské školy z míst, kde mají každodenní možnost vydat se do přírody. Dále udáváme důvody, kvůli kterým se v těchto školách tyto vícedenní pobyty neuskutečňují, jestli někdy školy v přírodě realizovali a případně, jaký byl důvod k tomu tyto akce přestat realizovat a zda tyto školy nad realizací škol v přírodě alespoň uvažují do budoucna.

Nerealizování škol v přírodě dle délky praxe respondentů

Z šetření vyplynulo, kolik let praxe mají vedoucí pracovníci mateřských škol, které nerealizují školy v přírodě. Délka praxe v oboru může mít zásadní postavení v tom, jak se jednotliví respondenti ke školám v přírodě staví. Ve výsledcích se zastoupení délky praxe u respondentů velice shodovalo. Nejvíce mateřských škol, které nerealizují školy v přírodě, vedou respondenti s délkou praxe 31 – 40 let (31 %, 25 respondentů). 29 % (23) respondentů, kteří pracují v mateřských školách, kde se školy v přírodě neuskutečňují, mají praxi v oboru 0 – 10 let. 24 % (19) respondentů pracuje v mateřské škole 11 - 20 let, 14 % (11) dotazovaných 21 – 30 let a 2 respondenti 40 let a více.

Nerealizace škol v přírodě s ohledem na lokalitu, ve které se nachází mateřská škola

Z dotazníkového šetření vyšlo, že školy v přírodě nerealizují převážně mateřské školy, které se nachází na vesnici. 31 % (25) škol se nachází ve městě. 1 z mateřských škol uvedla pouze, že má základnu v lese, jedná se o lesní mateřskou školu. V následujícím grafu (Graf 6) můžeme vidět, kolik mateřských škol, které nerealizují školy v přírodě, se nachází v místě, kde mají každodenní možnost vydat se do přírody.

Graf 6 - Lokalita mateřských škol, které nerealizují školy v přírodě, s ohledem na možnost vyrazit do přírody

V tomto grafu (Graf 6) můžeme vidět, že školy v přírodě nerealizují převážně mateřské školy, které mají sídlo na vesnici (68 %, 54 škol). 30 % (24) škol respondentů uvedlo, že se jejich škola nachází ve městě, kde mají každodenní možnost vycházek do přírody. 1 mateřská škola pochází z města, kde není možnost chodit do přírody a 1 mateřská škola má zázemí přímo v lese.

Realizovali tyto mateřské školy školy v přírodě v dřívějších letech?

Tab. 5 - Realizace škol v přírodě v dřívějších letech

Možnost	Četnost	%
nikdy jsme ŠvP nerealizovali	63	79
dříve jsme realizovali	10	12
nevím, zdali v MŠ dříve ŠvP realizovali	7	9

Respondenti měli v této otázce uvést, zda jejich mateřská škola někdy realizovala školy v přírodě nebo jestli školu v přírodě nikdy nerealizovala. 79 % (63) dotazovaných, v jejichž škole se školy v přírodě nerealizují, uvedlo, že se v jejich mateřské škole nikdy na školy v přírodě nejezdilo. 12 % (10) mateřských škol tyto akce dříve uskutečňovali. 7 (9 %) respondentů není o této skutečnosti informováno. Respondenti, v jejichž mateřské škole školy v přírodě dříve realizovali, byly dotazováni, jestli neznají důvody ukončení realizace těchto akcí. 9 z těchto deseti respondentů uvedli důvod. Těmito důvody jsou:

- začátek pořádání jiných aktivit,
- nezájem rodičů,
- nedostatečné personální zajištění, nedostatek učitelek na střídání směn,
- nemožnost zajištění,
- zvyšující se finanční nároky,
- příroda v blízkosti mateřské školy,
- zpřísnění hygienických podmínek,
- povinný zdravotník s praxí v oboru,
- špatné zajištění dodržování přestávek v práci.

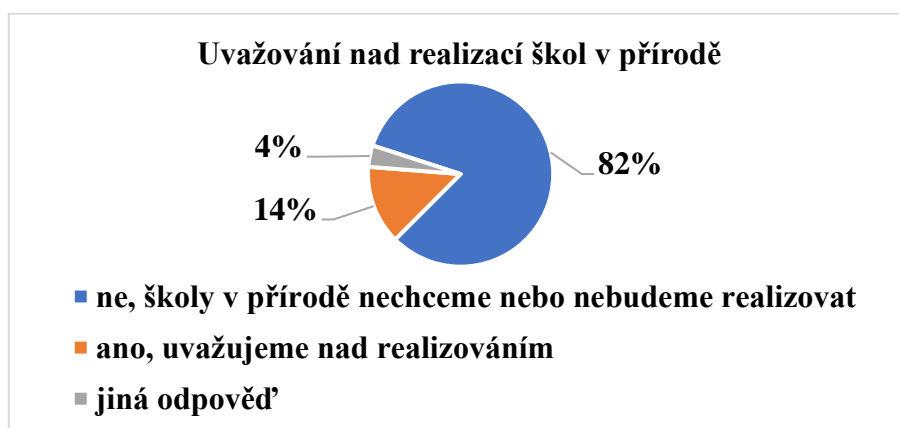
Jedna z respondentek uvedla, že důvod neví, protože v dané mateřské škole dříve nepracovala.

4.3.1 Důvody nerealizování škol v přírodě

Z výzkumného šetření jsme se měli také dozvědět, jaké jsou hlavní důvody nerealizování škol v přírodě. Je spousta důvodů, proč mateřská škola nechce nebo nemůže tyto pobyty organizovat. Do dotazníku byly vybrány důvody, ze kterých respondenti mohli svou odpověď vybrat, nebo jejich důvod sepsat do volného okénka. V tabulce (Tab. 9), která je přiložena do příloh, můžeme vidět všechny možnosti, které mohli respondenti označit a udáváme, v jakém počtu se v odpovědích dotazovaných vyskytovaly. Dále jsou také označeny tři důvody, které se vyskytovaly nejčastěji. Respondenti měli označit všechny důvody nerealizace těchto akcí. Z šetření bylo zjištěno, že většina respondentů (75) nerealizuje školy v přírodě kvůli tomu, že se jejich škola nachází v oblasti, kde mají každodenní možnost vycházek do přírody. 7 respondentů uvedlo, že školy v přírodě nerealizují z důvodu špatné finanční situace zákonných zástupců dětí. Ve dvou mateřských školách se tyto akce neuskutečňují, protože nemají zájem děti. 9 respondentů uvedlo, že školy v přírodě nezařizují kvůli nezájmu učitelů, kteří nechtějí jet kvůli zvýšeným nárokům na bezpečnost a péči o děti. 2 respondenti by potřebovali k zařizování školy v přírodě další finanční prostředky, v 5 mateřských školách se školy v přírodě nezařizují kvůli přílišné práci s administrativou a zajišťováním. 6 respondentů uvedlo za důvod nedostatek personálu. 4 dotazovaní napsali jinou odpověď. V jedné mateřské škole je důvodem nabídka řady jiných aktivit pro děti, další respondent uvedl, že se nejedí kvůli tomu, že mají ve škole hodně malých dětí, které na školu v přírodě nepatří, další napsal, že nemají zájem rodiče (neuvedl důvod). V jedné mateřské škole je proti realizaci škol v přírodě paní ředitelka.

4.3.2 Realizace v budoucích letech

Uvažují do budoucna v mateřské škole nad realizací škol v přírodě?

Graf 7 - Uvažování mateřských škol nad realizací školy v přírodě

V uvedeném grafu (Graf 7) můžeme vidět, že 82 % (66) mateřských škol nad realizací škol v přírodě neuvažuje, tyto akce nebudou nebo nechtějí realizovat. V 14 % (11) mateřských školách nad uskutečněním školy v přírodě uvažují. 3 dotazovaní uvedli jinou odpověď (nebo danou odpověď, která byla v nabízených, ale specifikovali ji). Jeden z odpovídajících uvedl, že uvažují nad zajištěním školy v přírodě pro předškoláky, pokud budou mít jejich rodiče zájem. Tato akce by měla být pouze dvoudenní. Jeden také uvedl, že by v mateřské škole školu v přírodě rádi uskutečnili, ale že s tím nesouhlasí paní ředitelka. Další z respondentů napsal, že nad tímto v mateřské škole ještě neuvažovali.

Respondenti, kteří uvedli, že u nich v mateřské škole přemýšlejí nad uskutečněním školy v přírodě, měli také uvést, odkud tento nápad nebo podnět k uvažování vzešel. Nad realizací tedy uvažuje 13 respondentů (11, kteří označili tuto odpověď + 2, kteří to napsali a specifikovali). 7 z těchto dotazovaných uvedlo, že chtějí v mateřské škole změnu, něco nového, co by mohli zákonným zástupcům dětí a dětem nabídnout. Ve čtyřech mateřských školách vzešel tento nápad od učitelů, kteří mají ke školám v přírodě kladný vztah a rádi by ji zrealizovali. Jeden z těchto respondentů napsal, že chtějí děti učit samostatnosti a zvládat odloučení na delší dobu od rodičů. V jedné mateřské škole vzešel zájem od zákonných zástupců dětí a v jedné přímo od dětí.

5 SHRnutí VÝSLEDKŮ

Praktická část této práce se zabývala výzkumem formou dotazníkového šetření provedeným na podzim roku 2020. Byla zaměřena na problematiku škol v přírodě v mateřských školách v Pardubickém kraji. Cílem bylo od vedoucích pracovníků škol zjistit, zda zájem o konání škol v přírodě v mateřských školách roste, tedy jestli mateřské školy v tomto kraji organizují školy v přírodě, s jakým cílem, v jakém rozsahu a za jakých podmínek a okolností se tyto pobyty realizují. Do výzkumu se zapojilo 106 mateřských škol (vyjímaje speciální zařízení). Dozvěděli jsme se, že školy v přírodě organizuje pouze 25 % zapojených mateřských škol. Z výsledků vyplývá, že hlavním důvodem, proč se v tolika mateřských školách tyto akce neuskutečňují, je pobyt v přírodě. Respondenti z těchto škol se zmiňovali, že mají dostatek možností pro pobyt v přírodě v okolí své mateřské školy, a proto není důvod na školy v přírodě jezdit. Většina těchto mateřských škol se totiž nachází na vesnici (68 %) anebo ve městě, ve kterém mají možnost trávit čas v přírodě na čerstvém vzduchu (30 %). V několika mateřských školách se řadí mezi hlavní důvody nerealizování škol v přírodě špatná finanční situace zákonných zástupců dětí, nezájem učitelů kvůli zvýšeným nárokům na bezpečnost dětí, práci s administrativou a zajišťováním tohoto pobytu či nedostatek personálu. Ve dvou školách nemají zájem samotné děti. Někteří respondenti se také domnívají, že je škola v přírodě pro malé děti nevhodná nebo že v mateřské škole nabízejí spoustu jiných aktivit. 12 % (10) respondentů však uvedlo, že se u nich ve škole dříve školy v přírodě konaly, ale že museli nebo chtěli z různých důvodů, které jsou ve výsledcích uvedeny, přestat. 82 % dotazovaných uvedlo, že tyto akce vůbec neplánují v budoucnu organizovat.

25 % zařízení považují tyto akce za důležité zpestření pro děti. Více než polovina těchto škol tyto akce zařazuje do programu školního roku již od založení jejich školy. Většina škol sídlí v místě poblíž přírodní lokace, a přesto školy v přírodě realizují, a to pravidelně každý rok (85 %), pokud se tedy nenaskytne situace, kdy není vhodné tuto akci zorganizovat. Tyto vícedenní pobyty jsou dětem nabízeny jednou ročně, pouze v jedné mateřské škole se jezdí na školy v přírodě dvakrát do roka. Od zimních škol v přírodě se v mateřských školách Pardubického kraje upouští. Převážně se realizují v květnu nebo červnu. Pouze dva respondenti uvedli, že občas uskutečňují školy v přírodě v lednu. Možnost pobytu v přírodě, který souvisí také s rozvojem kladného vztahu k pohybovým aktivitám a rozvojem fyzické zdatnosti dětí, je pro organizátory těchto akcí samozřejmě velice důležitá, ale není jediným důvodem, proč se tyto akce u nich v mateřských školách

konají. Změna prostředí dětem prospívá. Odpovídající považují také za jedny z hlavních významů socializaci dětí v cizím prostředí, zvládnutí odloučení od rodičů, rozvíjení se v samostatnosti (ta se objevovala nejčastěji, 18 x), či aby se upevňovaly vztahy mezi dětmi navzájem, ale také mezi dětmi a učiteli. Díky škole v přírodě děti mohou zažít spoustu zajímavých zážitků a poznat několik nových míst díky výletům. Pro školy, které školy v přírodě realizují, přináší tyto akce spoustu významů, a proto jsou pro ně školy v přírodě každý rok důležité. Tento školní rok, kdy většina škol nemohla školy v přírodě s dětmi uskutečnit, byl pro některé z mateřských škol zklamáním. Přesto, jaká situace v tomto školním roce nastala, nebyly mateřské školy od těchto akcí odrazeny.

Pobyty se mohou organizovat za daných podmínek či okolností. Mohou být stanoveny zákonem nebo si je stanoví mateřská škola sama a pro každého mohou být jinak důležité. Většině respondentů záleží na tom, aby byl o školu v přírodě ze stran dětí, rodičů nebo učitelů vůbec zájem. Mateřské školy také potřebují pozitivní zkušenosti z minulých výjezdů. Důležitý je dále zdravotní stav účastníků, příprava programu nebo jsou školy v přírodě pro děti věkově omezené. Dotazovaní označovali několik odpovědí, tyto okolnosti se však opakovaly nejčastěji. Aby byla tato akce plnohodnotná a účastníci si ji naplno užili, je důležité se zabývat několika podmínkami a okolnostmi při jejím zařizování. 15 respondentů uvedlo, že jsou školy v přírodě věkově omezené. Ve většině jezdí pouze předškolní děti, a to hlavně z důvodu, že starší děti již lépe zvládají odloučení od rodičů, vlastní sebeobsluhu a jsou celkově samostatnější. U tří škol se odvíjí počet dětí dle kapacity na ubytování, v jedné tuto akci organizují pouze jako program na rozloučení s dětmi. Co se týče financí, pouze 16 % školek dostává vedle peněz od rodičů také různé sponzorské dary či dotace. V 50 % školek, které realizují tyto akce, také spolupracují rodiče, poskytují k zajištění škol v přírodě různé finanční dary, odměny a jinou výpomoc. Lokalita by dle respondentů měla mít hlavně dostatek prostoru pro venkovní aktivity a možnosti na výlety, ubytování by mělo být hygienicky nezávadné a bezpečné. S dětmi na školu v přírodě jezdí ve většině případů učitelky, které se mezi sebou domluví samy, kdo pojedje, připravují také program pro děti převážně samy. 7 dotazovaných uvádí, že zapojují do vymýšlení programu také děti. V osmi mateřských školách se využívají zážitkové agentury. Pro klidný průběh této akce je důležité zajistit zdravotníka, jako který jezdí ve většině mateřských škol sami pedagogové.

6 DISKUZE

Z tohoto výzkumu jsme se dozvěděly, že v Pardubickém kraji převažují mateřské školy, které nerealizují školy v přírodě. Dle mého názoru je to velká škoda, protože by tato akce mohla být obohacujícím zpestřením všedních dní. Za tímto názorem si stojí také vedoucí pracovníci z mateřských škol, ve kterých školy v přírodě pořádají. Je tomu tak dobře, protože pobyt v přírodě je výborný pro zdravý rozvoj jedince. Tohoto názoru je např. Fottová (1961), která uvádí, že pohyb na čerstvém vzduchu napomáhá posilování imunity a pomáhá bránit před vznikem nemocí a Louv, dle kterého má příroda pozitivní účinek na psychický stav člověka (Labusová, 2008). Již ve výzkumu o školách v přírodě, o kterém píšou Smetáčková a Viktorová (2011) bylo zjištěno, že učitelky považují školu v přírodě jako takový ozdravný pobyt. Šircová (2007) je dále toho názoru, že příroda dítě obohatí i v jiném ohledu, a to např. v tom, že mu dává možnost zkoumat, pozorovat a nalézat nové, nepoznané. V mateřských školách, které školy v přírodě neorganizují, považují respondenti za hlavní důvod přírodu, kterou mají v okolí své školy, ale také špatnou finanční situaci rodičů. Zajíčková (2011) ve svém článku uvádí, že některé zdravotní pojišťovny dokonce na školky v přírodě přispívají. Například zdravotní pojišťovna ministerstva vnitra přispívá až 1500 Kč (ZPMV 211, 2021). Stejně důvody realizace, ale také nerealizace škol v přírodě uváděly také učitelky mateřských škol na Královéhradecku ve výzkumu Přichystalové (2016). Zajíčková (2008) ve svém článku uvedla, že se učitelé shodují na tom, že na školy v přírodě s dětmi nejedí proto, protože děti nejsou zvyklé na větší pohyb, některé vyrazí až na škole v přírodě na první pořádný výlet. Změna prostředí může však dětem velmi prospívat. Děti se rozvíjí v socializaci, učí se samostatnosti a upevňují vztahy s druhými dětmi a učiteli. Ve výzkumu Smetáčkové a Viktorové (2011) bylo také zjištěno, že učitelky považují za hlavní to, aby si děti upevnily vztahy mezi sebou navzájem a aby spolu dobře vycházely. Doc. Lenka Šulová uvádí další plus, že se dítě naučí nebýt vždy středem pozornosti (Zajíčková 2008). Díky této akci děti také poznají spoustu nového a zažijí spoustu zajímavých zážitků. Někteří z respondentů si myslí, že škola v přírodě není vhodná pro malé děti, a proto školy v přírodě neorganizují, anebo je realizují, ale pouze pro předškolní děti. Dle psychologů je pro děti velice důležitá rodina, ale Paulík (2005) je toho názoru, že již tříleté dítě by mělo zvládnout být po kratší dobu bez rodičů, napomůže mu v tom přítomnost mezi ostatními dětmi. Tím samozřejmě nemůžeme určit, zdali dítě dokáže být bez rodičů několik dní a nocí. Každé dítě je jiné a je důležité vyzkoušet, zdali to zvládne, či ne. To je také dobré

konzultovat s rodiči, pokud nevíme, jestli je dítě zvyklé být bez rodičů (převážně přes noc) či nikoliv. Zajíčková (2008) uvedla, že učitelé mateřských škol považují za důležité, aby se dítě dokázalo samo obléknout, zvládalo základní hygienu a dokázalo se vypořádat se steskem. Dále v článku také uvedla, že odpůrkyní škol v přírodě je rovněž psycholožka Jiřina Prekopová, která říká, že dítě potřebuje k sobě někoho blízkého, kdo by mu vysvětlil tolik nových věcí, s kterými se na škole v přírodě setká. Ředitelka Romana Zalabáková v rozhovoru uvedla, že pokud děti na školku v přírodě dostatečně připravíme a vše jim vysvětlíme, nebudou z ní poté nejistí a pobyt si užijí (Zajíčková 2008). Školy v přírodě pro děti starší čtyř let doporučují také učitelé již ve zmíněném výzkumu, který popsala Zajíčková (2011). Již zmíněná Andrea Přichystalová (2016) se ve své diplomové práci zabývala výzkumem ohledně škol v přírodě v mateřských školách na Královéhradecku. I z jejího výzkumu vyplynulo, že většina škol zapojených do šetření školy v přírodě nerealizuje a pokud ano, tak nejčastěji v teplých měsících jako tomu je u mateřských škol Pardubického kraje. Přichystalová píše, že mateřské školy organizují školy v přírodě zcela samy. Z našeho výzkumu vyplynulo, že 8 mateřských škol z 26 využívá k zařízení a průběhu těchto akcí zážitkové agentury, které byly již v roce 2011 moderní jak na základních, tak mateřských školách (Smetáčková a Viktorová, 2011). V práci jsme se zabývali dalšími okolnostmi při přípravě školy v přírodě a výběrem lokality, kdy respondenti uváděli, že jim záleží převážně na tom, aby bylo ubytování hygienicky nezávadné a bezpečné a aby měly v okolí dostatek možností pro pohybové aktivity. Tyto názory jsou velice dobré, protože jak jsme se již zmínili, pohyb, a to především v přírodě, je dle Novákové (2016) velice důležitý. Hygienicky nezávadné ubytování musíme zařídit také dle vyhlášky č. 106/2001 Sb. o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti. Pro zdraví dětí bychom také dle zákona č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví měli zajistit zdravotníka. V mateřských školách Pardubického kraje zdravotníka zajišťuje 25 mateřských škol kromě jedné, která uvedla, že na tyto akce zdravotník nejedí.

Z různých článků, výzkumů, názorů učitelů a psychologů vyplynuly podobné výsledky a názory ohledně konání škol v přírodě v mateřských školách jako v tomto výzkumu. Dozvěděli jsme se, že nejen mateřské školy Pardubického kraje převážně nerealizují školy v přírodě a že pokud se školy v přírodě realizují, tak za podobných okolností se stejnými cíli.

7 ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývala tématem škol v přírodě v mateřských školách. Byly stanoveny tři výzkumné otázky, které byly zodpovězeny. Cíl práce byl tak splněn. Hlavní výzkumná zjištění vychází z nalezených odpovědí na výzkumné otázky.

1. Realizují mateřské školy Pardubického kraje tzv. školy v přírodě?

Ano, 25 % mateřských škol je realizuje, zbylých 75 % nikoliv.

2. Z jakého důvodu je realizují, případně nerealizují?

Většina respondentů považuje za hlavní význam rozvíjení samostatnosti dětí. Pro 12 je důležité upevnování vztahů mezi dětmi a učiteli. Důležitý je také pobyt a pohyb v přírodě a s nimi související rozvoj fyzické zdatnosti a vztahu k přírodě. Neopomeneme význam výletů a zážitků. Méněkrát se objevovala socializace dětí v cizím prostředí, prohlubování vztahů mezi dětmi navzájem a poznání osobností a zájmů dětí. Mateřské školy, které tyto akce neorganizují, uvádí za hlavní důvod nerealizace to, že se jejich škola nachází v blízkosti přírody. Respondenti také uváděli, že akce nerealizují kvůli zvýšené bezpečnosti nebo špatné finanční situaci zákonných zástupců. Uváděli také nedostatečné personální zajištění, příliš administrativní práce, nezájem dětí a rodičů, nabídku jiných aktivit, nízký věk dětí či nezájem paní ředitelky.

3. Za jakých podmínek a okolností probíhá v mateřských školách realizace škol v přírodě a jak jsou tyto podmínky zajišťovány?

Respondenti považují za důležité při zajišťování zájem účastníků, pozitivní zkušenosti z minulých let, přípravu programu či sehnání vhodné lokality a ubytování. Dále jim záleží na dobrém zdravotním stavu účastníků. Často se opakovala důležitost věku dětí. Nelze opomenout finanční možnosti rodičů a spolupráci s nimi. Co se týče ubytování, všichni si přejí mít venku dostatek možností pro pohybové činnosti. Pro 23 z nich je důležitá bezpečnost a vhodné hygienické podmínky. Zásadní je také celodenní pestrá strava. Dále potřebují ochotný personál, možnosti na výlety či místnost pro vnitřní aktivity. Program si ve většině škol tvoří učitelé sami, někteří jej tvoří s dětmi nebo využívají zážitkovou agenturu. Důležitý je také sám učitel. Nejčastěji se učitelé domlouvají mezi sebou sami, kdo na tuto akci pojede. V 8 školách jezdí vždy učitelka se svou třídou. Ve dvou případech však volí učitele ředitel školy nebo se vybírají dle jejich zkušeností s touto akcí. Někde se účastní všichni zaměstnanci školy. V některých školách záleží pouze na ochotě učitelů a akce je pro ně dobrovolná. Nutný je také zdravotník, kterého 1 ze škol

nezajišťuje. Tuto roli převážně přebírají sami učitelé, jezdí však také zdravotníci z řad známých, jiní externí zdravotníci nebo je zajišťují agentury. Jezdí také provozní zaměstnanec s kurzem, či zdravotník, který je určen dětem s postižením. V oblasti financí 84 % škol využívá jen peněz od zákonných zástupců dětí, 2 školy získávají dotace od obce nebo sponzorské dary. Do této akce se mohou zapojovat také rodiče. Polovině škol poskytují různou výpomoc. V jedné se mohou rodiče akce účastnit. 12 škol si ji zajišťují zcela sami. Poslední podmínkou byly děti. V několika školách jezdí pouze předškoláci, protože že jsou samostatnější a lépe zvládají odloučení od rodičů, někde je hranice 4 let. V jedné škole jezdí na školy v přírodě všechny třídy se všemi dětmi. Ve 14 školách jedou na tento pobyt pouze děti, které mají zájem. Ve dvou školách jezdí jen zcela zdravé děti.

Doporučení do teorie

Při psaní teoretických východisek této práce bylo zjištěno, že na trhu není tolik publikací, které by se zabývaly tímto tématem, a to hlavně v mateřských školách. Jsou knihy, které obsahují inspiraci k tvorbě programu, ale chybí publikace, které by nabízely ucelený pohled na školy v přírodě, jak ji připravit či jak na ni připravit děti.

Doporučení do praxe

Většina mateřských škol tyto pobyty nerealizuje. Hlavním důvodem je, že mají dostatek možností trávit čas v přírodě v blízkosti jejich sídla. Školy v přírodě dle dotazovaných však přináší více, a to především, že se děti naučí samostatnosti, prohloubí vztahy mezi sebou navzájem, mohou se více hýbat a zažít dobrodružství. Dle odpovědí je dobré tuto akci učitelům a dětem doporučit, např. jako akci na rozloučení se s předškoláky. Při zajišťování školy v přírodě podle výsledků doporučuji se zaměřit na hledání bezpečného ubytovacího zařízení, které nabízí možnosti pro venkovní pohybové aktivity a pestrou stravu a zkusit využít nabídek zážitkových agentur, kterou si učitelé z jedné ze škol chválí v tom, že se díky ní mohou více individuálně věnovat dětem, protože jim odpadá starost přípravy programu.

8 SEZNAMY

8.1 Seznam tabulek

Tab. 1 - Počet let praxe respondentů.....	33
Tab. 2 – Realizace ve školním roce 2019/2020	47
Tab. 3 – Realizace škol v přírodě v nejbližší době 1	49
Tab. 4 – Realizace škol v přírodě v nejbližší době 2	49
Tab. 5 - Realizace škol v přírodě v dřívějších letech.....	51
Tab. 6 - Význam školy v přírodě	VIII
Tab. 7 - Za jakých podmínek realizují mateřské školy školu v přírodě.....	VIII
Tab. 8 – Spolupráce s rodiči	IX
Tab. 9 - Důvody nerealizování škol v přírodě	IX

8.2 Seznam grafů

Graf 1 - Realizují mateřské školy tzv. školy v přírodě?	36
Graf 2 - Lokalita mateřských škol, které realizují školy v přírodě, s ohledem na možnost vyrazit do přírody.....	37
Graf 3 - Pravidelnost realizace škol v přírodě	38
Graf 4 - Počet realizací za rok	39
Graf 5 - Finanční zajištění k realizaci školy v přírodě.....	45
Graf 6 - Lokalita mateřských škol, které nerealizují školy v přírodě, s ohledem na možnost vyrazit do přírody	50
Graf 7 - Uvažování mateřských škol nad realizací školy v přírodě.....	52

9 LITERATURA

Monografie

BARTŮNĚK, Dušan (2001). *Hry v přírodě s malými dětmi: hry a cvičení v přírodě pro děti ve věku od 4 do 8 let*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-539-3.

DISMAN, Miroslav (2002). *Jak se vyrábí sociologická znalost: Příručka pro uživatele*. 3. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0139-7.

DOLEŽALOVÁ, Edita a KUČEROVÁ, Alena (2004). *Hry v přírodě a s přírodou*. Praha: Mladá fronta. ISBN 80-204-1142-9.

DVOŘÁKOVÁ, Hana (2009). *Pohybové činnosti pro předškolní vzdělávání*. Praha: Raabe. ISBN 80-86307-27-1.

FOTTOVÁ, Marie (1961). *Pobyť dětí předškolního věku venku*. Praha: SPN.

HANUŠ, Radek a JIRÁSEK, Ivo (1996). *Výchova v přírodě*. Praha: Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava. ISBN 80-7078-381-8.

JOUBERT, Pierre, TOMÁŠEK, Martin a HOFMAN, Libor (1995). *Skauting*. Liberec: Skauting. ISBN 80-85421-16-X.

JŮVA, Vladimír a JŮVA, Vladimír (2007). *Stručné dějiny pedagogiky*. 6. vyd. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-151-5.

KASPER, Tomáš a KASPEROVÁ, Dana (2008). *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2429-4.

KOŤÁTKOVÁ, Soňa (2005). *Hry v mateřské škole v teorii a praxi*. Praha: Grada. ISBN 80-247-0852-3.

KURANDA, Jiří, LIŠKOVÁ, Eva a HAZUKOVÁ, Helena (1984). *Výchova mimo vyučování ve školách v přírodě: náměty k činnostem*. Praha: Univerzita Karlova. ISBN 60-78-84.

LANGMEIER, Josef a KREJČÍŘOVÁ, Dana (1998). *Vývojová psychologie*. Praha: Grada. ISBN 80-7169-195-X.

OPRAVILOVÁ, Eva a GEBHARTOVÁ, Vladimíra (2003). *Rok v mateřské škole: učebnice pro pedagogické obory středních, vyšších a vysokých škol*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-847-3.

PAULÍK, Karel (2005). *Základy vývojové psychologie*. Ostrava: Ostravská univerzita. Pedagogická fakulta. ISBN 80-7368-039-4.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří (2013). *Pedagogický slovník*. 7. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0403-9.

PŘICHYSTALOVÁ, Andrea (2016). *Škola v přírodě pro děti předškolního věku*. Hradec Králové. 65 s. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové. Pedagogická fakulta.

SYSLOVÁ, Zora (2017). *Učitel v předškolním vzdělávání a jeho příprava na profesi*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-8475-9.

ŠIRCOVÁ, Ivana (2007). *S dětmi v přírodě: zážitková výchova po celý rok*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-201-0.

VÁGNEROVÁ, Marie (2000). *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-308-0.

ZAPLETAL, Miloš (2003). *Vycházky a výlety s dětmi: zážitky, objevy, hry, zábava, poznání*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-750-7.

Internetové zdroje

Asociace lesních MŠ (2021). Historie lesních MŠ. In: *Asociace lesních MŠ*. [online]. Praha. [cit. 1.2.2021]. Dostupné z: <https://www.lesnims.cz/lesni-ms/historie-lesnich-ms.html>.

Česká školní inspekce (2020). *Česká školní inspekce*. [online]. Praha. Dostupné z: <https://www.csicr.cz/>.

KUPCOVÁ, Martina (2009). Jak vhodně využít projektovou metodu při přípravě školy v přírodě. In: *Metodický portál RVP.CZ*. [online]. Praha: 22.4.2009. [cit. 22.12.2020]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/s/P/3079/JAK-VHODNE-VYUZIT-PROJEKTOVOU-METODU-PRI-PRIPRAVE-SKOLY-V-PRIRODE.html/>.

LABUSOVÁ, Eva (2008). Učme děti chodit ven – v každém věku a za každého počasí. In: *EvaLabusova.cz*. [online]. Praha. [cit. 20.1.2021]. Dostupné z: http://www.evalabusova.cz/clanky/ucime_deti.php.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (2018). *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. [online]. 4. vyd. Praha: 1.1.2018. [cit. 27.12.2020]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/45304/>.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (2020). *Rejstřík škol a školských zařízení*. [online]. Dostupné z: <https://rejstriky.msmt.cz/rejskol/>.

NOVÁKOVÁ, Tereza (2016). Význam pohybových aktivit u dětí. In: *Šance dětem*. [online]. Praha: 15.12.2016. [cit. 22.1.2021]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/vyznam-pohybovych-aktivit-u-deti>.

Rozalio, z. s. (2018). Na školu v přírodě budou moci i neočkované děti. Má to však háček. In: *Rozalio: Rodiče za lepší informovanost a svobodnou volbu v očkování, z.s.* [online]. Praha. [cit. 22.12.2020]. Dostupné z: <https://rozalio.cz/na-skolu-v-prirode-budou-moci-i-neockovane-deti-ma-to-vsak-hacek/>.

SMETÁČKOVÁ, Irena a VIKTOROVÁ, Ida (2011). Škola v přírodě: Příklad změn v rodinné a školní socializaci. *Pedagogika: Časopis pro vědy o vzdělávání a výchově*. [online]. Praha: Pedagogický ústav Jana Amose Komenského ČSAV, 51, 3, 272-280. ISSN 2336-2189.

TEREZA, vzdělávací centrum, z.ú. Proč chodit ven. In: *Jdeteven!cz*. [online]. Praha. [cit. 13.2.2021]. Dostupné z: <https://jdeteven.cz/cz/proc-chodit-ven>.

ZAJÍČKOVÁ, Andrea (2008). Školky v přírodě. Nemohou dětem ublížit? In: *Deník.cz*. [online]. 3.5.2008 [cit. 20.1.2021]. Dostupné z: https://www.denik.cz/moje_rodina/skolkyvprirode20080501.html.

Zdravotní pojišťovna ministerstva vnitra ČR 211 (2021). Ozdravný pobyt v přírodě. In: *Zdravotní pojišťovna ministerstva vnitra ČR 211*. [online]. Praha: 4.1.2021. [cit. 22.1.2021]. Dostupné z: <https://www.zpmvcr.cz/pojistenci/bonusy-na-prevenci/ozdravny-pobyt-v-prirode>.

Legislativa

- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (2005). Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy č. j. 37 014/2005-25

- Úplné znění č. 395/1991 Sb., zákon České národní rady o školských zařízeních (úplné znění, jak vyplývá z pozdějších změn a doplnění)
- Úplné znění č. 471/2005 Sb., úplné znění zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, jak vyplývá z pozdějších změn
- Vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání
- Vyhláška č. 64/2005 Sb., o evidenci úrazů dětí, žáků a studentů
- Vyhláška č. 106/2001 Sb., vyhláška Ministerstva zdravotnictví o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti
- Vyhláška č. 108/2005 Sb., o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních
- Vyhláška č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých
- Vyhláška č. 422/2013 Sb., vyhláška, kterou se mění vyhláška č. 106/2001 Sb., o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 205/2020 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony
- Zákon č. 258/2000 o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů
- Zákon č. 372/2011 Sb. o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách)
- Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Další zdroje

- Anonymní výpovědi respondentů (2020)
- Konzultace s ředitelkou Bc. Alenou Rybkovou a učitelkou Michaelou Malou (2021)
- Webové stránky jednotlivých mateřských škol či obce, ve kterých školy sídlí

10 PŘÍLOHY

Příloha A - Společná část dotazníku pro všechny mateřské školy.....	I
Příloha B - Část dotazníku pro mateřské školy, které realizují školy v přírodě	II
Příloha C - Část dotazníku pro mateřské školy, které nerealizují školy v přírodě	VII
Příloha D - Tabulky.....	VIII

Příloha A - Společná část dotazníku pro všechny mateřské školy

Škola v přírodě v mateřské škole

Dobrý den, vážená paní ředitelko, pane řediteli,

tímto bych Vás ráda požádala o vyplnění tohoto dotazníku. Jmenuji se Aneta Netíková a jsem studentkou třetího ročníku oboru Učitelství pro mateřské školy na Univerzitě Hradec Králové. Dotazník poslouží jako podklad pro mou bakalářskou práci na téma škol v přírodě v mateřských školách. Výsledky budou v mé práci zveřejněny zcela anonymně. Prosím o vyplnění otázek z Vašeho pohledu jako vedení mateřské školy, ale také s přihlédnutím na názor učitelů/učitelek, kteří s dětmi na školu v přírodě jezdí. U všech otázek označených jako „jiné“ se nebojte svou odpověď blíže specifikovat. U všech otázek můžete označit více odpovědí, pokud to nebude stanoveno jinak.

Předem velice děkuji za vyplnění.

Aneta Netíková

1. Jak dlouho máte v MŠ praxi?

2. V jaké lokalitě se nachází Vaše MŠ? Máte v blízkosti možnost vydat se do přírody?

- a) město – bez možnosti vycházek do přírody (centrum města, sídliště..)
- b) město – s možností vycházek do přírody (okraj města, lesy, parky..)
- c) vesnice
- d) jiná:

3. Uveďte, prosím, typ tříd ve Vaší MŠ

- a) jednotřídka
- b) homogenní třídy
- c) heterogenní třídy
- d) jiná:

4. Realizuje Vaše MŠ tzv. školy v přírodě (několikadenní výjezdy s dětmi)?

- a) ano b) ne

Příloha B - Část dotazníku pro mateřské školy, které realizují školy v přírodě

1. Pokud realizujete školy v přírodě, označte, prosím, 3 tvrzení, která pro Vás mají na ŠvP největší význam.

- a) pobyt v přírodě, rozvíjení vztahu k přírodě
- b) pohyb na čerstvém vzduchu, rozvíjení fyzické zdatnosti, rozvoj kladného vztahu k pohybovým činnostem
- c) výlety, poznávání nového, zažití zajímavých zážitků
- d) socializace dětí v cizím prostředí (pobyt mezi cizími lidmi)
- e) odloučení od rodičů, rozvíjení samostatnosti
- f) prohlubování vztahů mezi dětmi
- g) prohlubování vztahů mezi dětmi a učiteli
- h) lepší poznání osobnosti a zájmů dětí

2. Co je pro Vás nejdůležitější, abyste mohli zrealizovat školu v přírodě? Za jakých podmínek ji realizujete? Označte, prosím, max. 5 tvrzení, která jsou pro Vás nejdůležitější.

- a) zájem dětí, zákonných zástupců dětí a učitelů
- b) dobrý zdravotní stav účastníků
- c) věk dětí (např. dovršení předškolního věku)
- d) finanční možnosti zákonných zástupců dětí
- e) možnost dotací či sponzorských darů
- f) sehnání vhodné zážitkové agentury k zajištění programu
- g) příprava programu pro děti učiteli
- h) sehnání vhodné lokality a ubytování
- ch) pozitivní zkušenosti z minulých výjezdů
- i) spolupráce s rodiči

3. Považujete ještě nějakou podmínku za nezbytně důležitou? Uveďte, prosím, jakou.

4. Jakou preferujete lokalitu a ubytování pro školu v přírodě? Vyberte prosím max. 4 tvrzení, která jsou pro Vás při výběru ubytování nejdůležitější.

- a) dostatek možností pro venkovní pohybové aktivity (travnaté plochy, hřiště, stezky..)
- b) možnost výletů do okolí
- c) dostatek prostoru pro vnitřní aktivity (klubovna)
- d) možnost využití digitálních technologií k programu (televize, PC, projektor..)
- e) pestré stravování s celodenním pitným režimem

- f) vhodné hygienické podmínky (čisté a bezpečné pokoje, sociální zařízení atp.)
- g) ochotný personál
- h) lokalita s pozitivními referencemi jiných škol

5. Jakým způsobem připravujete program pro děti na škole v přírodě? Využíváte možnosti zážitkových agentur?

- a) program si připravují učitelé sami
- b) program si připravují učitelé společně s dětmi (děti předkládají nápady)
- c) program si připravují třídy společně s rodiči
- d) využíváme možnosti zážitkové agentury, instruktorů po celý den
- e) využíváme zážitkové agentury jen na část dne
- f) některé školy v přírodě realizujeme sami, některé s agenturou
- g) jiná:

6. Jakým způsobem jsou voleny učitelky, které s dětmi školu v přírodě realizují?

- a) učitele vybírá ředitel/ka MŠ
- b) učitelky se domlouvají samy na základě vlastního zájmu
- c) učitelky se domlouvají samy na základě zkušeností se ŠvP
- d) nezáleží na zájmu či zkušenostech, jede vždy učitelka se svou třídou
- e) jiná:

7. Pokud učitele vybíráte Vy, jako ředitel/ka, podle čeho se rozhodujete, kdo z pedagogů pojede?

8. Jakým způsobem zajišťujete zdravotníka?

- a) jako zdravotník jezdí pedagogové, kteří k tomu mají kompetence (zdravotnický kurz atp.)
- b) zdravotníka vybíráme z řad rodičů, kteří pracují ve zdravotnictví nebo mají absolvovaný kurz
- c) jako zdravotník jezdí známí pedagogů pracující ve zdravotnictví nebo mají absolvovaný kurz
- d) zdravotníka vybíráme z řad jiných externích zdravotníků
- e) jako zdravotník jezdí pedagogové, kteří nemají zdravotnický kurz
- f) zdravotníka zajišťuje agentura na ŠvP
- g) na ŠvP zdravotník nejede
- h) jiná:

9. Využíváte při zajišťování školy v přírodě i jiných finančních prostředků než peněz od zákonných zástupců dětí?

- a) ne, pracujeme pouze s penězi od rodičů
- b) ano, dostáváme dotace od obce
- c) ano, dostáváme sponzorské dary od firem
- d) jiná:

10. Spolupracujete v rámci škol v přírodě s rodiči (zákonými zástupci) dětí?

- a) ano, rodiče se podílí na vymýšlení programu (předkládají nápady, organizují různé akce..)
- b) ano, někteří rodiče nám poskytují k zajištění finanční dary, odměny či jinou výpomoc
- c) ano, rodiče nám pomáhají zajistit ubytování, dopravu aj. (např. majitelé ubytovacích zařízení, zaměstnanci dopravních společností apod.)
- d) ano, někdy někteří rodiče jezdí na ŠvP jako zdravotníci
- e) ano, někteří rodiče na školu v přírodě s námi jako výpomoc s dětmi
- f) ne, školu v přírodě si zajišťujeme zcela sami
- g) jiná:

11. Jezdíte na ŠvP se všemi dětmi? Chápejte, prosím, otázku tak, zdali realizujete ŠvP např. jen pro předškolní děti.

- a) všechny děti ze všech tříd (nebo celá jednotřídka)
- b) pouze některé třídy se všemi dětmi
- c) pouze homogenní třídy s předškolními dětmi
- d) pouze děti, které mají zájem
- e) máme integrované děti, speciální třídu nebo děti se zdravotním omezením, jezdí pouze děti (třídy) bez zdravotních potíží
- f) jiná:

12. Pokud jezdíte pouze s některými dětmi (např. pouze předškoláci nebo jen některá třída), uveďte, prosím, důvod

13. Jezdí Vaše MŠ na školy v přírodě již od jejího založení? Pokud víte, vyplňte také v následující otázce, prosím, dobu, v závislosti na Vaší odpovědi.

- a) ano, jezdíme pravidelně každý rok, od roku ....
- b) ano, ale nepravidelně, od roku ....
- c) ne, jezdíme až od roku ....
- d) neznám odpověď
- e) jiná:

14. Doplnění odpovědi k předešlé otázce

15. Realizujete ŠvP pravidelně každý rok?

a) ano

b) ne

16. Pokud nerealizujete ŠvP každý rok, uveďte, prosím, důvod

17. Kolikrát ročně jedete s dětmi na ŠvP?

a) jednou ročně

b) dvakrát ročně

c) jiná:

18. V jakém měsíci nejčastěji ŠvP realizujete?

19. Realizujete školu v přírodě také v chladnějších měsících?

a) ano, realizujeme školu v přírodě na podzim nebo v zimě

b) ne, realizujeme ji pouze v teplých měsících

20. Uveďte, prosím, co Vás přesvědčuje o tom, realizovat ŠvP pravidelně a nadále.

21. Realizovali jste v tomto školním roce (2019/2020) školu v přírodě?

a) školu v přírodě jsme realizovali ještě před rozvojem pandemie

b) školu v přírodě jsme byli nuceni zrušit v důsledku nařízení ministerstva

c) školu v přírodě jsme zrušili sami ještě před nařízením ministerstva

d) školu v přírodě budeme realizovat po opětovném svolení ministerstva

e) školu v přírodě jsme tento rok nerealizovali, nebo jsme ji neplánovali realizovat

f) jiná:

Dotkla-li se realizace Vaší ŠVP KORONAVIROVÁ PANDEMIE, prosím, vyplňte následující otázky

22. Pokud jste školu v přírodě, která se měla konat v období od 20. února – 31. srpna 2020, zrušili, jaké to pro Vás mělo finanční následky? Využili jste tzv. poukaz na zájezd (nabídka náhradního termínu v tzv. ochranné době (do 31. srpna 2021) od poskytovatele ubytování?

a) žádné, školu v přírodě jsme přesunuli (či přesuneme) na jiný termín u stejného ubytovatele (platí zde i možnost, že jsme využili poukazu na zájezd od poskytovatele služeb)

b) žádné, finance se nám vrátily v plné výši, nový termín jsme nehledali (například kvůli odchodu předškoláků)

c) ubytovací zařízení nám nabídlo nový termín školy v přírodě, který nám nevyhovoval, peníze se nám vrátily v plné výši

- d) museli jsme zaplatit odstupné při našem dobrovolném odstupu od smlouvy ještě před zrušením škol v přírodě ministerstvem
- e) peníze jsme nedostali zpět buď v částečné nebo plné výši
- f) školu v přírodě jsme realizovali před rozvojem pandemie
- g) školu v přírodě jsme letos nerealizovali, nebo jsme ji neplánovali realizovat
- h) jiná:

23. Naskytly se Vám z důvodu zrušení školy v přírodě jiné potíže než finanční?

24. Jak pohlížíte do budoucna na plánování vícedenních pobytů, pokud to nebude zakázané?

- a) v realizaci škol v přírodě budeme pokračovat i přes zvýšené hygienické nároky
- b) na školu v přírodě v nejbližší době nepojedeme
- c) školu v přírodě budeme realizovat v závislosti na dané situaci dle našeho uvážení po domluvě s zákonnými zástupci dětí
- d) jiná:

25. Ať už jste odpověděl/a na předchozí otázku jakkoliv, označte důvod odpovědi, prosím

- a) školy v přírodě jsou pro nás každoročně důležité, se zvýšenými hygienickými nároky se vypořádáme, nevidíme žádné riziko
- b) školy v přírodě jsou pro nás každoročně důležité, se zvýšenými hygienickými nároky se vypořádáme i přes možnost rizika nakažení
- c) na školu v přírodě v přírodě v nejbližší době nepojedeme kvůli riziku nakažení
- d) na školu v přírodě pojedeme dle naskytnuté situace (nakažení v MŠ, v blízkosti MŠ atp..)
- e) na školu v přírodě pojedeme na základě názorů zákonných zástupců dětí

Příloha C - Část dotazníku pro mateřské školy, které nerealizují školy v přírodě

1. Z jakého důvodu nerealizujete školy v přírodě?

- a) špatná finanční situace zákonných zástupců (sociálně slabší rodiny..)
- b) zákonní zástupci nemají zájem z důvodu negativní zkušenosti z předchozích let, z jiné MŠ, z vlastního dětství ..
- c) děti nemají zájem (především z důvodu opuštění rodičů)
- d) učitelé nemají zájem, chybí kladný vztah či nadšení k pobytu v přírodě aj.
- e) učitelé nemají zájem z důvodu zvýšených bezpečnostních nároků a péče o děti – nejistota v realizaci vícedenních pobytů s dětmi (hlídání dětí při odpočinku na pokojích, při pobytu venku, na výletech, příprava dětí na aktivity..)
- f) nemožnost dotací či jiných příspěvků k finančnímu zajištění
- g) MŠ se nachází na vesnici nebo ve městě, kde je každodenní možnost vyrazit do přírody
- h) příliš práce s administrativou, zajišťováním
- ch) nevyhovující možnosti pro ubytování
- i) nedostatek nápadů na program
- j) nedostatečné personální zajištění
- k) jiná:

2. Realizovali jste ŠvP v dřívějších letech?

- a) nikdy jsme ŠvP nerealizovali
- b) dříve jsme realizovali
- c) nevím, zdali v MŠ dříve ŠvP realizovali

3. Pokud jste dříve ŠvP realizovali, jaký je důvod ukončení těchto akcí?

4. Uvažujete do budoucna nad realizováním škol v přírodě?

- a) ne, školy v přírodě nechceme nebo nebudeme realizovat
- b) ano, uvažujeme nad realizováním
- c) ne, školy v přírodě bohužel nemůžeme realizovat (např. z finančních důvodů)
- d) ano, uvažujeme, ale ŠvP nemůžeme realizovat (např. z finančních důvodů)
- e) jiná:

5. Jaký byl hlavní podnět k uvažování nad realizací ŠvP? Proč nad realizací uvažujete?

- a) zájem zákonných zástupců
- b) zájem dětí
- c) zájem učitelů, kteří mají ke školám v přírodě kladný vztah
- d) chceme v MŠ změnu, něco nového, co můžeme dětem a rodičům nabídnout
- e) nad realizováním ŠvP neuvažujeme
- f) jiná:

Příloha D - Tabulky

Tab. 6 - Význam školy v přírodě

Význam	Četnost	%
pobyt v přírodě, rozvíjení vztahů k přírodě	11	15
pohyb na čerstvém vzduchu, rozvíjení fyzické zdatnosti, rozvoj kladného vztahu k pohybovým činnostem	10	14
výlety, poznávání nového, zažití zajímavých zážitků	10	13
socializace dětí v cizím prostředí (pobyt mezi cizími lidmi)	6	8
odloučení od rodičů, rozvíjení samostatnosti	18	24
prohlubování vztahů mezi dětmi	4	5
prohlubování vztahů mezi dětmi a učiteli	12	16
lepší poznání osobnosti a zájmů dětí	4	5

Tab. 7 - Za jakých podmínek realizují mateřské školy školu v přírodě

Podmínka	Četnost	%
zájem dětí, zákonných zástupců dětí a učitelů	23	20
dobrý zdravotní stav účastníků	12	11
věk dětí (např. dovršení předškolního věku)	15	13
finanční možnosti zákonných zástupců dětí	9	8
možnost dotací či sponzorských darů	1	1
sehnání vhodné zážitkové agentury k zajištění programu	2	2
příprava programu pro děti učiteli	14	12
sehnání vhodné lokality a ubytování	14	12
pozitivní zkušenosti z minulých výjezdů	16	14
spolupráce s rodiči	8	7

Tab. 8 – Spolupráce s rodiči

Možnost	Četnost	%
ano, rodiče se podílí na vymýšlení programu (předkládají nápady, organizují různé akce..)	0	0
ano, někteří rodiče nám poskytují k zajištění finanční dary, odměny či jinou výpomoc	13	50
ano, rodiče nám pomáhají zajistit ubytování, dopravu aj. (např. majitelé ubytovacích zařízení, zaměstnanci dopravních společností apod.)	0	0
ano, někdy někteří rodiče jezdí na ŠvP jako zdravotníci	0	0
ano, někteří rodiče na školu v přírodě s námi jako výpomoc s dětmi	0	0
ne, školu v přírodě si zajišťujeme zcela sami	12	46
jiná odpověď	1	4

Tab. 9 - Důvody nerealizování škol v přírodě

Důvod	Četnost	%
špatná finanční situace zákonných zástupců dětí	7	6
zákonní zástupci nemají zájem z důvodu negativní zkušenosti z předchozích let, z jiné MŠ, z vlastního dětství ..	0	0
děti nemají zájem (především z důvodu opuštění rodičů)	2	2
učitelé nemají zájem, chybí kladný vztah či nadšení k pobytu v přírodě aj.	0	0
učitelé nemají zájem z důvodu zvýšených bezpečnostních nároků a péče o děti	9	8
nemožnost dotací či jiných příspěvků k finančnímu zajištění	2	2
MŠ se nachází na vesnici nebo ve městě, kde je každodenní možnost vyrazit do přírody	75	68
příliš práce s administrativou, zajišťováním	5	5
nevyhovující možnosti pro ubytování	0	0
nedostatek nápadů na program	0	0
nedostatečné personální zajištění	6	5
jiná odpověď	4	4